

LUND
UNIVERSITY

Lexikal överföring vid L3-inlärnin9:
Ukrainskt och engelskt inflytande på svensk
ordförrådsproduktion

Veronika Hordiichuk

Handledare: Sara Myrberg

Språk- och litteraturcentrum, Lunds universitet

Masterprogram i Språk och språkvetenskap, Specialisering i Svenska/Nordiska
språk

SPVR02 Språk och språkvetenskap: Examensarbete – Magisterkurs, 15 hp

Juni 2025

Abstract

This study investigates lexical transfer in the acquisition of Swedish as a third language (L3) among L1 Ukrainian speakers with English as their second language (L2). Employing theoretical frameworks from crosslinguistic influence (CLI) and psychotypology, the research examines how perceived linguistic proximity and proficiency levels can mediate the influence of L1 and L2 on L3 vocabulary acquisition. The study addresses three key questions. First, it investigates how the native language, Ukrainian (L1), and the second language, English (L2), influence the choice of lexical units, both in terms of form and meaning, when learners translate into Swedish as their third language (L3). Second, it examines whether the influence of the native language, Ukrainian (L1), or the second language, English (L2), is stronger when producing lexical items in Swedish (L3). Lastly, the study explores how perceived linguistic similarity and language proficiency relate to transfer patterns from both L1 and L2 to L3. A mixed-methods design includes questionnaires, translation tasks, and interviews administered to 16 participants, native Ukrainian speakers currently acquiring Swedish. Lexical transfer errors in translation tasks are categorized as form-based or meaning-based, following Ringbom's (2001) taxonomy. The results indicate that both L1 and L2 influence L3 lexical production, but L2 English often dominates in the transfer. The findings could contribute to the theoretical understanding of multilingual lexical transfer and inform pedagogical strategies for facilitating L3 acquisition.

Keywords: Swedish, crosslinguistic influence, CLI, transfer, third language acquisition, L3, psychotypology

Tack

Att skriva denna magisteruppsats har varit en utmanande resa, och jag hade inte klarat den utan stöd från flera håll. Först och främst vill jag tacka min handledare, Sara Myrberg, för att du tog dig an handledarskapet med så kort varsel. Tack för din vägledning, ditt tålamod och din uppmuntran – ditt engagemang har varit ovärderligt.

Tack också till alla deltagare i studien – för att ni gav er tid och ansträngning. Ett särskilt tack till Fredrik Persson för hjälpen med att hitta informanter, samt till Oleksandr Stasiuk och Adam Hasselström, som generöst lät mig träffa deltagare under deras undervisningstillfällen vid Nationella Taras Sjevtjenko-universitetet i Kyiv.

Ett särskilt tack till mina klasskamrater och vänner för stöd, diskussioner och alla nödvändiga pauser – ni har gjort arbetet både lättare och roligare. Tack Lea, min kroatiska tvillingsjäl, för att du blivit en så kär vän. Tack Andrew, för att du varit min trygga punkt.

Slutligen vill jag tacka min mamma, för din oändliga kärlek och ditt stöd – мій найбільший приклад.

Till min mamma

Моїй мамі

Innehåll

Figurer	vii
Tabeller	vii
1. Introduktion	1
2. Teori	1
2.1. CLI, transfer och interferens	2
2.2. Psykolingvistiska och psykotypologiska perspektiv	3
2.3. Om L1	5
2.3.1. Forskning om L1	6
2.3.2. Begränsad påverkan från L1	7
2.4. Lexikal överföring i L3	7
2.5. Sammanfattning	9
3. Syfte och forskningsfrågor	10
4. Material och metod	10
4.1. Experimentdesign	11
4.1.1. Enkät	11
4.1.2. Översättningsuppgifter	12
4.1.3. Intervju	13
4.2. Informanter	14
4.3. Etiska överväganden	14
4.4. Dataanalys	15
4.4.1. Typologiska uppfattningar och språklig bakgrund	15
4.4.2. Översättningar	15
5. Resultat	16
5.1. Enkätundersökning	16
5.1.1. Typologiska uppfattningar	16
5.1.2. Språklig bakgrund	17
5.2. Översättningar och transferfel	19
5.2.1. Språkbyte och nybildningar	21
5.2.2. Vilseledande kognater	23
5.2.3. Semantisk utvidgning	24
5.2.4. Kalkering	25
5.2.5. Transferkällor och språklig erfarenhet	26

6. Diskussion	27
7. Sammanfattning	30
Referenser.....	31
Bilagor.....	33

Figurer

<i>Figur 1. Visualisering av hur ofta olika språk används av 16 informanterna</i>	<i>17</i>
---	-----------

Tabeller

<i>Tabell 1. Tvärspråkliga likheter efter Ringbom (2007).</i>	<i>3</i>
<i>Tabell 2. Lexikala transferfel efter Ringbom (2001, s. 64).</i>	<i>8</i>
<i>Tabell 3. Sekvenser som informanterna har angett i fråga 4.</i>	<i>18</i>
<i>Tabell 4. Deltagarnas självskattade språkliga kompetens i engelska och svenska.</i>	<i>19</i>
<i>Tabell 5. Transferfel i relation till källspråk och uppgiftssekvens.</i>	<i>21</i>
<i>Tabell 6. Ett urval av transferfel inom grupp 1: språkbyte och nybildningar.</i>	<i>22</i>
<i>Tabell 7. Ett urval av transferfel inom grupp 2: vilseledande kognater.</i>	<i>23</i>
<i>Tabell 8. Transferfel inom grupp 3: semantisk utvidgning.</i>	<i>24</i>
<i>Tabell 9. Ett urval av transferfel inom grupp 4: kalkering.</i>	<i>25</i>
<i>Tabell 10. Uppdelning av lexikala överföringsfel efter Ringsboms (2001) taxonomi.</i>	<i>26</i>
<i>Tabell 11. Form- och betydelsebaserade fel i relation till språkerfarenhet.</i>	<i>27</i>

1. Introduktion

Processen att förvärva ett nytt språk påverkas enligt etablerad forskning av överföringseffekter från tidigare inlärd språk, oavsett om det gäller modersmålet eller efterföljande språk. Dessa överföringseffekter kan genomsyra alla språkliga domäner, inklusive lexikon, syntax, morfologi och diskurs (Jarvis & Pavlenko, 2010; Ringbom, 2001). Traditionellt har andraspråksinläring fokuserat främst på modersmålets inverkan på inläringen av ett andraspråk, medan rollen av tidigare inlärd främmandespråk fått mindre uppmärksamhet; sedan etableringen av forskning om tredjespråksinläring under 1990-talet har dock intresset för flerspråkighetens betydelse i språkinlärningsprocesser ökat (Hammarberg, 2005, s. 17). Forskning om tvärspråklig påverkan (Crosslinguistic Influence, CLI) visar att faktorer som typologisk likhet, individens färdighetsnivå samt uppfattningar om språket kan påverka mönster av språköverföring hos flerspråkiga inlärare. Studier har visat att både L1 och L2 kan fungera som källor till överföring vid inläringen av ett tredje språk, och att lexikal överföring i synnerhet påverkas av komplexa interaktioner mellan språk hos flerspråkiga talare (Ringbom, 2001; Jarvis & Pavlenko, 2010).

Mot bakgrund av den pågående ryska invasionen av Ukraina har cirka 50 000 ukrainare sökt skydd i Sverige (Regeringskansliet, u.å.). Språkinläring spelar en avgörande roll för en lyckad integration i det svenska samhället, vilket gör det viktigt att förstå hur ukrainsktalande behärskar svenska som ett tredje språk. Trots ett växande forskningsintresse för tredjespråksinläring finns det fortfarande begränsad kunskap om de specifika mekanismerna genom vilka L1 ukrainska och L2 engelska påverkar tillägnandet av L3 svenska och den lexikala utvecklingen i synnerhet. Denna studie syftar därför till att undersöka hur överföring från L1 ukrainska och L2 engelska påverkar tillägnandet av svenska ordförråd hos ukrainska inlärare.

I denna studie deltar 16 ukrainska modersmålstalare med engelska som andraspråk och svenska som tredjespråk. Undersökningen tillämpar metodtriangulering i form av enkät, översättningsuppgifter och intervjuer. Enkäten kartlägger informanternas språkliga bakgrund samt deras uppfattningar om språklig likhet mellan ukrainska, engelska och svenska. I experimentdelen ombeds deltagarna producera texter utifrån två bildserier – en på ukrainska och en på engelska – vilka de därefter översätter till svenska. I den efterföljande inspelade intervjun reflekterar deltagarna över sina lexikala val och språkliga strategier vid översättningen. Studien analyserar resultaten med hjälp av Ringboms (2001) taxonomi för form- och meningsbaserad överföring i syfte att undersöka förekommande lexikala överföringsmönster samt de bakomliggande kognitiva mekanismerna. Resultaten från enkäten indikerar att svenska uppfattas som mer närliggande engelska än ukrainska, och data från experiment- och intervjudelen visar att informanterna i högre grad mobiliserar lexikala resurser från engelska än från sitt modersmål vid översättning till svenska.

2. Teori

Det här avsnittet behandlar teorier och forskning om tvärspråklig påverkan (Crosslinguistic Influence, CLI) och transfer vid tredjespråksinläring (L3). Inledningsvis presenteras begreppet *transfer*, där både positiv och negativ transfer beskrivs. Forskningen inom CLI har utvecklats

genom fyra faser (Jarvis och Pavlenko, 2010, s. 6) – från tidiga studier om L1-påverkade fel till mer moderna ansatser som inkluderar kognitiva och sociala faktorer.

Ett centralt tema i avsnittet är betydelsen av språklig likhet, både ur ett typologiskt och psykolingvistiskt perspektiv. *Psykotypologi* – inlärares subjektiva uppfattning om språkens likhet – lyfts fram som en viktig faktor för vilken språkresurs (L1 eller L2) som påverkar L3 mest. Jiang (2002) beskriver inläring av L2-ordförråd som en process där nya ord först kopplas till L1, men med tiden får egna semantiska representationer. Liknande mekanismer kan påverka transfer vid L3-inläring, särskilt när ett tidigare inlärt språk ligger närmare målspråket än modersmålet.

Avsnittet diskuterar även modersmålets roll i L3-inläring. Studier visar att L1:s påverkan varierar beroende på inlärares språkbakgrund, färdighetsnivå och hur de tidigare språken samverkar. Forskning pekar på att både L1 och L2 kan fungera som transferkällor, där valet ofta avgörs av vilken språklig resurs som inlärares upplever som mest relevant i situationen.

Slutligen diskuteras hur lexikal transfer vid L3-inläring påverkas av tidigare språk. Kognater kan underlätta inläring, medan falska vänner kan orsaka misstag. Inlärare tenderar att överskatta språkens likheter, vilket leder till felaktiga antaganden om ordens betydelse. Transferprocessen är komplex och påverkas av språklig typologi och inlärares uppfattning om relationen mellan språken.

2.1. CLI, transfer och interferens

Begreppet *transfer*, som syftar på påverkan av tidigare språklig kunskap på inläringen av ytterligare språk, har varit ett centralt ämne inom forskningen om andraspråksinläring (Second Language Acquisition, SLA) (Sayehli, 2013, s. 4). Den tvärspråkliga påverkan (Crosslinguistic Influence, CLI) vidareutvecklar denna idé genom att undersöka hur en inlärares förstaspråk (L1) och andra redan behärskade språk påverkar andraspråksinläringen ($L2 \leq$), där påverkan är ömsesidig. Till skillnad från termen *interferens*, som endast antyder negativa effekter, erkänner CLI både positiv och negativ transfer (Ortega, 2009, s. 31). Tidiga grundläggande studier av Fries (1945), Weinreich (1953), Haugen (1953) och Lado (1957) etablerade transfer som en nyckelkomponent i språkinläring och undersökte den utifrån lingvistiska, psykolingvistiska och sociolingvistiska perspektiv, även om CLI som teoretiskt ramverk förblev underutvecklat fram till senare forskning (Jarvis & Pavlenko, 2010, s. 3). För tydlighetens skull kommer uppsatsen att använda begreppen *transfer/överföring* och *tvärspråklig påverkan/CLI*.

Jarvis och Pavlenko (2010, s. 6–8) identifierar fyra forskningsfaser inom CLI-forskning. Den första fasen fokuserar på att identifiera transfer genom att analysera L1-påverkade fel (t.ex. Duskova, 1969), definiera vilka språkliga domäner som påverkades (t.ex. Weinreich, 1953) och kvantifiera transfers inverkan (t.ex. Grauberg, 1971). Den andra fasen systematiserade undersökningen av transfer genom att beskriva dess mekanismer (t.ex. Ard & Homburg, 1983) samt analysera dess selektiva och riktade natur (t.ex. Ringbom, 1987).

Den tredje fasen skiftade fokus till teoretisk utveckling genom att integrera tidigare resultat i modeller som förklarar CLIs relation till sociala, situationsbundna och kognitiva faktorer. Denna fas betonade en djupare teoretisk förståelse samtidigt som den byggde vidare på tidigare empirisk forskning. Den senaste fasen utforskar CLI ur ett neurologiskt perspektiv genom att undersöka hjärnans processer vid språkinläring, lagring och tvärspråklig aktivering, och belyser de fysiologiska grunderna för CLI (Jarvis & Pavlenko, 2010, s. 8).

2.2. Psykolingvistiska och psykotypologiska perspektiv

Studier om tredjespråksinläring har konsekvent visat att språk som upplevs som närmare målspråket tenderar att aktiveras i inlärnings- och produktionsprocessen (Ringbom, 2007, s. 189). Detta gäller särskilt under de tidiga stadierna av inläringen, då inlärare ofta drar nytta av tidigare språkkunskaper för att fylla kunskapsluckor i det nya språket (Lindqvist, 2015, s. 231)

Ringbom (2007) gör en distinktion mellan tre olika typer av tvärspråkliga likheter som påverkar andraspråksinläring. För det första finns det faktiska tvärspråkliga likheter, det vill säga objektivt identifierbara och språkligt analyserbara likheter mellan modersmålet och målspråket. Dessa omfattar likheter inom fonologi, ordförråd och grammatik. För det andra finns det upplevda tvärspråkliga likheter, vilka är subjektiva och bygger på vad inlärare faktiskt uppmärksammar vid förståelse, särskilt när språken är besläktade. Dessa upplevda likheter är ofta formella, såsom gemensamma drag i stavning, uttal eller morfologi. Den tredje kategorin är antagna tvärspråkliga likheter, som handlar om likheter som inläraren tror finns, ofta vid produktion av språket. Dessa antaganden baseras inte nödvändigtvis på verkliga eller upplevda likheter och kan därmed leda till felanvändningar eller missförstånd (s. 185-186).

Tabell 1. Tvärspråkliga likheter efter Ringbom (2007).

Typ	Baserad på	Domän	Gäller
Faktiska	Objektiva språkliga fakta	Lingvistik	Formell likhet
Upplevda	Inlärare märker likheter	Psykolingvistik	Kognater, morfologi
Antagna	Inlärare tror att likheter finns	Psykolingvistik	Overifierade eller felaktiga likheter

På detta sätt grundas både upplevda och antagna likheter på individens förmåga att känna igen och identifiera likheter mellan olika språk. I en forskningsstudie kan det vara problematiskt att tydligt särskilja dessa två fenomen, då båda representerar subjektiva upplevelser som inte nödvändigtvis är direkt observerbara i data. Detta kan bero på att inlärare inte alltid är medvetna om vad deras uppfattningar eller antaganden faktiskt innebär, vilket gör det svårt för forskare att på ett korrekt sätt kategorisera och analysera de överföringsfall som uppstår. Med tanke på denna svårighet väljer jag att kombinera de två kategorierna och använda termen *upplevd språklig likhet* (se avsnitt 3) i denna uppsats för att referera till båda.

Vidare föreslår Jiang (2002) en tredelad psykolingvistisk modell för hur vuxna tillägnar sig ordförråd i ett andraspråk. Det lexikala associationsstadiet kopplar L2-ord till L1-översättningar, där lexikala enheter främst innehåller formbaserad information, såsom fonologi och ortografi, knutna till L1-betydelser. Det semantiska omstruktureringsstadiet innebär en förfining av L2-ords betydelser för att minska beroendet av L1, medan det avancerade integrationsstadiet möjliggör självständiga konceptuella associationer och främjar flyt (Jiang, 2002, s. 417). Genom att analysera utmaningar eller framgångar i det semantiska omstruktureringsstadiet kan man få insikt i hur talare navigerar språkliga konflikter mellan sina L1, L2 och L3-system. Det är också möjligt att inlärare inte alltid går igenom alla stadier, där det tredje stadiet är särskilt sällsynt för de flesta inlärare och lexikala enheter (Suhonen, 2020, s. 27).

Följaktligen hävdar Jiang (2002) att semantisk bearbetning involverar sekventiella steg – ordigenkänning, semantisk hämtning och jämförelse – där icke-modersmålsinlärare upplever större utmaningar på grund av beroendet av L1-medierade kopplingar. Även om Jiangs forskning har fokuserat på talare med två språk, kan den utvidgas till L3-förvärv. Enligt Cenoz (2003) har forskning konsekvent visat att när man förvärvar ett L3 tenderar talare att förlita sig mer på sitt L2 om det är lingvistiskt likt L3, snarare än på sitt L1, särskilt när L1 är typologiskt mer avlägset från L3. Dessutom noterade Ringbom (2001, s. 60) att inlärare av engelska eller franska, särskilt asiatiska inlärare som redan är skickliga i ett annat europeiskt språk, ofta förlitar sig mer på det relaterade främmande språket än på sitt L1 för transfer.

I Ringboms (1987, som citeras i Ringbom, 2001, s. 60) studie framkom också att denna psykotypologiska likhet mellan svenska och engelska inte bara underlättade förståelse i tidigare stadier, utan även gav svenska inlärare ett övertag i läsförståelsetest jämfört med finskspråkiga elever. Det visade sig dock att denna tidiga förståelsefördel kunde leda till en falsk känsla av språklig säkerhet, vilket i sin tur kunde orsaka en stagnation i inläringen. Samtidigt presterade finstalande bättre än svensktalande i stavning av engelska ord, vilket Ringbom förklarade med att den partiella likheten mellan svenska och engelska kunde skapa förvirring snarare än hjälp, särskilt gällande stavning. Det är alltså inte nödvändigtvis den absoluta skillnaden mellan språk som i första hand orsakar inlärningsproblem. När två språk är strukturellt och lexikalt mycket olika – såsom finska och engelska – minskar risken för sammanblandning, eftersom likheter i uttal, grammatik och ordförråd i princip saknas. I sådana fall sker färre störande överföringar från modersmålet till det främmande språket, även om inlärningsprocessen initialt kan upplevas som mer krävande. Däremot tenderar språk som uppvisar partiell likhet, exempelvis svenska och engelska, att skapa specifika inlärningsproblem just på grund av sina överlappande drag. Så kallade “falska vänner” samt stavningsmönster som verkar intuitiva utifrån L1 men avviker i L2, utgör exempel på sådana problem (Ringbom, 2001, s. 61). Med andra ord, skillnader som framträder mot en bakgrund av upplevd likhet kan vilseleda inläraren.

På liknande sätt observerade Kellerman (1985, som citeras i Ortega, 2009, s. 39) att graden av transferabilitet interagerar med L2-färdighetsnivå i att forma vad som upplevs som möjligt eller lämpligt att överföra från L1. I hans studie undvek avancerade nederländska inlärare av engelska att överföra den intransitiva betydelsen av det nederländska verbet *breken* till dess engelska motsvarighet *break*, trots att båda språken tillåter både transitiva och intransitiva användningar av verbet. Denna betydelse uppfattades av de avancerade inlärarna som alltför “nederländsk” – det vill säga markerad – och därmed som mindre rimlig att överföra till L2. Mindre erfarna inlärare,

med begränsad språklig medvetenhet och färre metalingvistiska resurser, uppvisade däremot mindre försiktighet. De använde L1-strukturen mer direkt som ett stöd i L2-produktionen och överförde både den transitiva och intransitiva betydelsen utan att ifrågasätta deras överförbarhet. Detta kan innebära att även vid hög grad av psykotypologisk likhet kan vissa strukturer undertryckas i transfer på grund av att de uppfattas som för markerade.

Därmed är psykotypologisk likhet mellan språk inte tillräcklig i sig för att förutsäga positiv transfer, utan även de intuitiva språkbedömningar och finjusteringar påverkar vad som slutligen överförs. Som Jarvis och Pavlenko (2010) påpekar är transfer visserligen mer sannolik när inlärare upplever L1 och L2 som liknande, men strukturer som uppfattas som markerade – det vill säga ovanliga eller språkspecifika – har en lägre sannolikhet att överföras (s. 175). Medan psykotypologi betonar den upplevda likheten mellan språk som en avgörande faktor för transfer, lyfter teorin om transferabilitet fram hur sådana likheter begränsas av inlärares uppfattningar om språklig markering och acceptabilitet.

Den typologiska påverkan på tredjespråksinläring bör dock inte underskattas. Singleton (1987) fann att spanska som L2 fungerade som den primära källan för lexikal överföring i produktionen av franska som L3, trots att deltagarna också kunde engelska, iriska och latin. Detta förklarades med att spanska är mer besläktat med franska än övriga språk, vilket också bekräftades genom introspektiva kommentarer från inlärarna. Ett intressant fynd var att latin, trots sin språkliga likhet till franska, inte användes i lika hög utsträckning som källa för överföring. Istället fungerade engelska som en sekundär källa för språklig påverkan, vilket kan kopplas till inlärnarnas högre kompetens i engelska än i latin. Tidigare forskning om språklig överföring i franska som tredjespråk har huvudsakligen fokuserat på muntlig produktion och resultaten har visat att ett typologiskt nära språk tenderar att dominera som källspråk för överföring. Dock har även mer avlägsna språk, såsom svenska, visat sig ha en stark påverkan på L3-produktionen (Lindqvist, 2009, s. 294).

Sammanfattningsvis visar forskning att transfer vid L3-inläring påverkas av bland annat typologiska och psykotypologiska aspekter. Tidiga studier fokuserade främst på identifiering av transferfel och kvantifiering av deras påverkan, medan senare forskning har utvecklat mer komplexa modeller som inkluderar sociala och kognitiva faktorer. Samtidigt visar psykotypologisk forskning att inlärare tenderar att dra nytta av språk de uppfattar som närmare målspråket, vilket kan innebära att L2 snarare än L1 fungerar som den primära källan till transfer vid L3-inläring. Denna uppsats fokuserar därför även på psykotypologisk påverkan vid tredjespråksinläring då den kan erbjuda en kognitivt förankrad förståelse av språklig transfer jämfört med rent typologiska förutsägelser.

2.3. Om L1

Detta kapitel behandlar modersmålets roll i inläringen av ett tredjespråk. Fokus ligger på tidigare forskning om L1:s inflytande, teorier kring språklig transfer samt hur samspelet mellan olika språk i en individs språkliga repertoar påverkar inlärningsprocessen. Vidare diskuteras de begränsningar som finns i L1:s påverkan på L3-inläring.

2.3.1. Forskning om L1

Förstaspåkets (L1) inflytande i inläringen av ett andraspråk (L2) har studerats omfattande, men det förblir ett av de mest komplexa och omdebatterade områdena inom andraspråksforskning. Trots flera decennier av studier råder det fortfarande oenighet om när, hur och i vilken utsträckning L1 påverkar inlärares interimspråk (interlanguage, IL). En av de största utmaningarna är de stora variationerna i rapporterade L1-inducerade fel, där siffrorna sträcker sig från så lite som 3% till så mycket som 51% (Ellis, 1985, som citeras i Jarvis, 2000, s. 246). Denna variation beror sannolikt på skillnader i studiedesign, såsom inlärnarnas språknivå, uppgiftstyper och den typologiska likheten mellan språken, samt bristen på en allmänt accepterad definition av L1-transfer (Ellis, 1994, som citeras i Jarvis, 2000, s. 246).

En central diskussion inom forskningen handlar om sambandet mellan L1-inflytande och L2-färdighet. Studier har gett motsägelsefulla resultat: vissa visar att L1-inflytandet minskar med ökad färdighet, medan andra menar att det ökar, förblir konstant eller fluktuerar över tid (Jarvis, 2000, s. 245). Dessa inkonsekvenser väcker frågan om transferforskare verkligen undersöker samma fenomen eller om metodologiska skillnader gör det svårt att dra generella slutsatser.

Teoretiska perspektiv på L1-transfer har också förändrats över tid. Enligt den tidiga Kontrastiva Analysen (Contrastive Analysis Hypothesis) ansågs större språkliga skillnader mellan L1 och L2 leda till starkare transfer-effekter (Fries, 1945; Lado, 1957). Senare forskning visade dock att likheter mellan språken, snarare än skillnader, oftare låg bakom L1-inflytandet (Ringbom, 1987).

I nyare forskning har det konsekvent visats att alla språk i en individs språkliga repertoar är samaktiverade under språkuppgifter. Även om L1-effekter tenderar att vara mer framträdande, spelar även L2 en viktig roll i L3-inläring, särskilt när det gäller lexikal bearbetning och kognatigenkänning (Otwinowska, 2024, s. 777). L2:s påverkan på L3-bearbetning har visat sig vara särskilt signifikant när L2-färdigheten är hög. Forskning tyder på att högre L2-färdighet leder till starkare samaktivering mellan L1 och L2, vilket kan förbättra L3-inlärningsprocessen (Escudero et al., 2013, s. 757; Mulík et al., 2019, s. 513).

Vidare visar studier att inläring av L3 via L1 ofta ger bättre resultat än inläring via L2, även i uppgifter som involverar kognater mellan L2 och L3 (Bogulski et al., 2019; Hirosh & Degani, 2021, som citeras i Otwinowska, 2024). Denna upptäckt tyder på att L1 kan vara starkare aktiverat under L3-inläring, eventuellt på grund av dess större kognitiva saliens jämfört med L2 (Otwinowska, 2024, s. 778).

Intressant nog har vissa studier visat att L2-kunskap kan blockera negativt CLI från L1, särskilt i uppgifter med motsäggande avbildningar mellan L1 och L3 (Kaushanskaya & Marian, 2009; Bartolotti & Marian, 2019, som citeras i Otwinowska, 2024). I sådana fall fungerar L2-kunskapen som ett skydd, vilket hindrar påverkan från L1. Med andra ord, att kunna ett andraspråk hjälpte deltagarna att inte bli förvirrade av konflikterna mellan deras första språk och det nya språket de behärskar.

Sammanfattningsvis tyder resultaten på att inget enskilt språk är den exklusiva källan till CLI vid L3-lexikal inläring, men att L1-effekterna kan tendera att vara mer framträdande. Ytterligare

forskning krävs för att utforska de exakta neurokognitiva mekanismerna bakom dessa interaktioner, särskilt med tanke på de olika effekterna när L3 lärs via L1 jämfört med L2 (Mulik & Carrasco-Ortiz, 2023).

2.3.2 Begränsad påverkan från L1

I relation till diskussionen om transfer från L1 i föregående kapitel är det nu viktigt att erkänna att påverkan från L1 på L2-inläring lätt kan överskattas. Även om förkunskaper i L1 utan tvekan formar utvecklingen av interimspråket, de inte styr de naturliga utvecklingsvägarna för L2-inlärare. Som Ortega (2009, s. 51–53) förklarar kan progressionen i L2-inläring påskyndas eller fördröjas av L1-kunskaper, men den är inte förutbestämd av dem. Detta innebär att modersmålet kan fungera både som ett stöd och ett hinder vid språlinläring, dock är detta inflytande varken absolut eller linjärt. Inläring påverkas även av en rad andra faktorer, såsom språklig input, inlärarens metalingvistiska medvetenhet, sociala och kognitiva variabler samt den specifika inlärningskontexten.

Vidare bör L1-transfer inte betraktas som en mekanisk eller deterministisk process. Snarare verkar den probabilistiskt och baseras på tendenser snarare än absoluta regler. Inlärare, vare sig medvetet eller omedvetet, tycks följa två vägledande principer: för det första att strukturer som är effektiva i L1 också kan fungera i L2 på grund av gemensamma grundläggande drag i mänskliga språk, och för det andra att drag som uppfattas som alltför lika dem i L1 ofta undviks i L2 eftersom de sannolikt inte kommer att vara funktionella (Ortega, 2009, s. 53; se också 2.2., stycke 5).

År 1985 granskade Ellis sju studier om engelska som L2 och fann att L1-transfer stod för 23–36% av felet i studier som omfattade vuxna ESL-inlärare med arabiska, tyska eller spanska som modersmål. Dock varierade omfattningen av L1-transfer avsevärt, från endast 3% hos spansktalande barn till 50% hos vuxna inlärare med kinesiska och italienska som L1 (Ellis, 1985, som citeras i Ortega, 2009, s. 51). Dessa varierande siffror understryker komplexiteten i att förstå L1-transfer.

Dessutom visade det sig i studien av Bardel och Falk (2007) att L2 var dominant i inläringen av L3, särskilt när det gäller placeringen av negation. Trots att informanternas L1 var typologiskt närmare målspråket (L3), påverkades deras produktion mer av L2. Bardel och Falk hävdar att L2, som ofta är nyligen inlärt och inlärt i formella sammanhang, är mer kognitivt tillgängligt samt föreslår att vid L3-inläring kan L2 fungera som ett filter, vilket gör L1 oåtkomligt (s. 480).

2.4. Lexikal överföring i L3

Det är fortfarande oklart huruvida en överlappning mellan en L3-form och en motsvarande form i antingen L1 eller L2 är tillräcklig för att underlätta inläringen, eller om alla tidigare språk kumulativt påverkar lexikal inläring i L3. Mekanismerna bakom ordinläring i ett tredje språk har ännu inte förklarats på ett övertygande sätt. Eftersom L3-inläring innebär en interaktion mellan

den “nya” och den “gamla” språkliga kunskapen som inläraren har tillgång till (Otwinowska, 2024, s. 755-756), blir beroendet av tidigare språk en faktor som gör L3-inläring mer komplex än L2-inläring. Inlärare kan, antingen omedvetet eller medvetet, använda sina kunskaper och tidigare inläringserfarenheter från L1 och L2 som en grund för att bygga upp sin förståelse av L3. Eftersom fler språk är involverade blir mönstren av tvärspråklig påverkan i L3-inläring mer mångfacetterade än i L2-inläring.

Ringbom (2001) föreslår att L3-inlärare, särskilt i de tidiga inlärningsstadierna, ofta förlitar sig på ordförråd från L2 vid produktion av L3, särskilt när L2 och L3 är nära besläktade och delar gemensamma kognater. Detta kan dock också leda till felaktigheter på grund av falska vänner. En sådan lexikal transfer mellan besläktade språk observeras även hos inlärare med begränsad exponering för eller låg färdighet i L2. Ringbom argumenterar dessutom för att ingen annan dimension inom språkinläring betonar psykotypologiska faktorer – såsom upplevda likheter mellan språk – i lika hög grad som lexikonet (s. 60).

Dessutom konstaterar Sayehli (2013, s. 7) att forskning om transfer i L3-inläring huvudsakligen har fokuserat på lexikal transfer, där resultaten ofta har använts som en utgångspunkt för att undersöka transfer i andra språkliga domäner. Nyare studier har dock vidgat perspektivet och inkluderar nu även fonologiska, morfologiska, syntaktiska och konceptuella aspekter av språktransfer.

Lexikala transferfel klassificeras enligt Ringbom (2001) i två kategorier: formbaserade och betydelsebaserade fel. Formbaserade transferfel uppstår när inlärare använder en form från L1 eller L2 istället för det korrekta ordet i målspråket. Betydelsebaserade transferfel uppstår däremot när inlärare använder en korrekt målspråksform men missförstår dess betydelse eller användning. Tabell 1, anpassad från Ringbom (2001, s. 64), sammanfattar dessa lexikala transferfel genom att kategorisera dem efter form och betydelse samt illustrera deras källor.

Tabell 2. Lexikala transferfel efter Ringbom (2001, s. 64).

Typ av transfer	Orsak	Form vs. Betydelse	Källa till transfer
1. Språkbyte & nybildning	Otillräcklig medvetenhet om den avsedda språkliga formen, vilket leder till att en modifierad form av ett L1 eller L2-ord används istället	Form (resulterar i ett icke-existerande ord i målspråket)	L1 eller L2 (även från språk som inläraren inte behärskar särskilt väl)
2. Helt eller delvis vilseledande kognat	Erkännande av en korrekt form i målspråket, men förväxling på grund av dess formella likhet med ett ord i ett annat språk	Form (resulterar i ett existerande ord i målspråket)	L1 eller L2

3. Semantisk utvidgning av enskilda lexikala enheter	Medvetenhet om en existerande form i målspråket, men inte om dess semantiska begränsningar	Betydelse	L1 eller, i vissa fall, mycket avancerad L2-färdighet
4. Kalkering av flerdelade uttryck	Medvetenhet om existerande enheter i målspråket men inte om relevanta semantiska eller kollokationsmässiga begränsningar	Betydelse	L1 eller möjligen mycket avancerad L2-färdighet

Sammanfattningsvis är formbaserade fel (Tabell 2, typ 1 och 2) vanligare när L2 och L3 är nära besläktade, medan betydelsebaserade fel (Tabell 2, typ 3 och 4) oftast orsakas av påverkan från L1 eller en avancerad L2-färdighet, där inlärare felaktigt överför betydelser och användningsmönster. Vid produktion av L3 förlitar sig inlärare ofta på L2-ord, särskilt när språken delar kognater, vilket leder till transferfel. På längre sikt förväntas dock beroendet av ordformer minska. När inlärare utvecklas kommer deras språkliga nätverk att omstruktureras och i högre grad organiseras utifrån semantiska relationer snarare än enbart formella likheter (Ringbom, 2001, s. 65).

2.5. Sammanfattning

Den tidigare forskningen om tvärspråklig påverkan och språktransfer har visat att både modersmål och andraspråk spelar en avgörande roll i processen för tredjespråksinläring. Transfer kan vara både positiv och negativ, och studier har bekräftat att psykolingvistiska faktorer påverkar transfer i språkinläring. För att vara mer specifik, vid tredjespråksinläring, tenderar talare att använda sitt L2 som en källa för överföring om L2 och L3 är lingvistiskt nära varandra, medan L1:s påverkan fortfarande kan vara signifikant, särskilt när det finns kognatigenkänning mellan L1 och L3.

Vidare har forskningen visat att transfer kan ske på olika nivåer: från lexikon till grammatik och fonologi, där lexikal överföring är ett av de mest undersökta områdena. Specifikt har studier visat att lexikala transferfel kan delas in i formbaserade och betydelsebaserade fel, och att dessa kan bero på både likheter och skillnader mellan de involverade språken. Ju närmare språken är i struktur och lexikon, desto mer sannolikt är det att inlärare gör formbaserade överföringsfel. När språk är mer olika eller det finns avancerad L2-färdighet kan semantiska eller betydelsebaserade fel uppstå.

Trots omfattande forskning kring språklig transfer i L2- och L3-inläring har vissa faktorer fortfarande inte fått fullt genomslag i teorier om tvärspråklig påverkan, såsom psykotypologiska faktorer. Det har också visat sig att L2 kan fungera som en skyddande barriär mot negativ påverkan från L1 i vissa fall, vilket indikerar att relationen mellan L1, L2 och L3 är dynamisk och inte enkelriktad.

3. Syfte och forskningsfrågor

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur språklig överföring påverkar tillägnandet av svenska som L3 med fokus på ordförrådsinläring hos L1 ukrainska¹ modersmålstalare med kunskaper i engelska som L2. Genom att analysera hur ukrainsktalande inlärare använder sina språkliga resurser – L1 och L2 – syftar studien till att identifiera transfermönster i L1→L2 samt L2→L3 riktningarna, samt att belysa de faktorer som påverkar valet av källspråk i inläringssituationen.

Uppsatsen är motiverad dels av ett praktiskt behov: att bidra med insikter som kan informera undervisnings- och inlärningsstrategier anpassade till den växande gruppen ukrainska inlärare av svenska. Dels fyller studien en teoretisk forskningslucka, då det i dagsläget saknas konsensus kring hur CLI exakt fungerar i flerspråkiga kontexter, särskilt i relation till L3-inläring. Ju fler språk en inlärare behärskar, desto mer komplex blir den kognitiva processen bakom språkval och transfer, vilket gör det angeläget att studera CLI ur ett psykotypologiskt perspektiv – där den upplevda språkliga likheten snarare än objektiv typologi står i fokus.

Genom att fokusera på den lexikala överföringen i L3 och specifikt undersöka hur modersmålet ukrainska (L1) och andraspråket engelska (L2) påverkar svenska som tredjespråk (L3), kan nya insikter om CLI-processer uppnås. I denna uppsats kommer följande forskningsfrågor att undersökas:

1. Hur påverkar modersmålet ukrainska (L1) och andraspråket engelska (L2) valet av lexikala enheter (både form och betydelse) när inlärare översätter till svenska som tredjespråk (L3)?
2. Är påverkan från modersmålet ukrainska (L1) eller andraspråket engelska (L2) starkare vid lexikal produktion på svenska (L3)?
3. Hur är upplevd språklig likhet och språkfärdighet relaterad till transfermönster från L1 och L2 till L3?

4. Material och metod

Detta avsnitt beskriver metodologin som används för att samla in och analysera data i studien. Här förklaras hur deltagarna informeras om studiens syfte och samtycker till deltagande, följt av insamling av data genom enkäter, översättningsuppgifter och intervjuer. Enkätfrågorna fokuserar på språkkompetens, språkanvändning, språkblandning samt upplevda språkliga likheter, medan översättningsuppgifterna undersöker hur deltagarna använder sina språkliga resurser vid översättning till svenska som L3. Intervjuerna ger en djupare förståelse av deltagarnas översättningsstrategier och lexikala val. Deltagarna är personer med ukrainska som modersmål och engelska som andraspråk, och datainsamlingen sker genom både fysiska och digitala möten.

¹ Samtliga deltagare uppgav ukrainska som sitt modersmål vid rekryteringsprocessen. För en vidare diskussion om möjlig språkattring av ryska hos tvåspråkiga ukrainsktalande, se avsnitt 6.

Analysen delas upp i kvantitativa och kvalitativa steg, och etiska överväganden kring frivilligt deltagande och konfidentialitet behandlas också.

4.1. Experimentdesign

Vid början av datainsamlingen informeras deltagarna om studiens syfte och ges möjlighet att ställa frågor. Därefter ombeds de att underteckna ett samtyckesformulär. När samtycke har inhämtats inleds datainsamlingen med att deltagarna fyller i en enkät, följt av två översättningsuppgifter. Efter en kort paus genomförs intervjuer med deltagarna, där de får besvara frågor kring de val de gjort under översättningsuppgifterna samt dela sina övergripande intryck av översättningsprocessen. Intervjuerna spelas in för senare analys. Datainsamlingen genomförs i en sammanhängande session, inklusive en kort paus före intervjudelen, och tar mellan 1 och 1,5 timme per deltagare. För att optimera datainsamlingen inom tidsramarna delas vissa deltagare in i grupper för att möjliggöra samtidig insamling av data från både frågeformuläret och översättningsuppgiften. Uppföljande intervjuer genomförs därefter individuellt.

4.1.1. Enkät

Enkäten består av åtta huvudfrågor (1–8), där fråga 1 omfattar tre flervälsbaserade underfrågor (I–III) som relaterar till psykotypologi. Fråga 2–8 syftar till att ge en förståelse av deltagarnas språkliga resurser (se Bilaga 2).

I underfråga I ombeds deltagarna ange vilket språk – svenska eller engelska – de anser vara lättast att lära sig för en person med ukrainska som modersmål. I underfråga II och III får informanterna välja vilket språkpar de upplever som mest likt, både generellt (II) och i fråga om ordförråd (III), med alternativen svenska/engelska, ukrainska/engelska eller svenska/ukrainska. På så vis relaterar fråga 1 till det psykotypologiska perspektivet inom andraspråksforskning. Frågan är anpassad från Lindqvist (2015), där inlärares uppfattningar om språksläktskap och dess påverkan på språköverföring undersöks hos svenska elever med engelska som L2 och franska som L3. Enkäten i Lindqvist (2015) är i sin tur anpassad från Sánchez (2011), som i sin tur baseras på Hall et al. (2009) och Schweers (1993). Deltagarna ombads att besvara frågorna genom att välja ett alternativ. Svaren räknades sedan för analysen.

Fråga 2-5 syftar till att kartlägga deltagarnas språkanvändning. Syftet är att få en kvantitativ överblick av deltagarnas språkliga vardag och fördelningen mellan de olika språken. I fråga 2 uppskattar informanterna hur stor del av sin tid de ägnar åt att tala ukrainska, engelska och svenska genom att ange deras relativa användning i procentandelar som tillsammans ska bli 100%. Om de använder ytterligare språk, har de möjlighet att ange dessa.

Fråga 3 undersöker om deltagarna blandar ord eller meningar från olika språk när de talar, exempelvis genom att börja en mening på ett språk men inkludera ord eller fraser från ett annat språk. Deltagarna får välja mellan svarsalternativen “Ja” eller “Nej”. Fråga 4 riktar sig till dem som

svarat “Ja” på fråga 3 och ber dem specificera vilka språk de blandar samt uppskatta hur ofta detta sker. Detta görs genom att markera en siffra på en Likert-skala från 1 till 4 i en tabell, där 1 motsvarar “Sällan”, 2 “Ibland”, 3 “Ofta” och 4 “Väldigt ofta”, vilket möjliggör en kvantifiering av språkblandningen.

Fråga 5 syftar till att mäta deltagarnas självskattade språkliga kompetens i engelska och svenska. Deltagarna ombeds att bedöma sin egen färdighet genom att ringa in den siffra som bäst motsvarar deras nivå på en sjugradig Likert-skala. Skalan sträcker sig från “Mycket dålig” (1) till “Nästan som modersmål” (7), där mellannivåerna inkluderar följande steg: “Dålig” (2), “Begränsad” (3), “Funktionell” (4), “Bra” (5) och “Mycket bra” (6). Syftet är att få en uppfattning om hur deltagarna själva upplever sin språkliga förmåga i dessa språk.

Fråga 6 och 7 är öppna frågor som syftar till att få en djupare förståelse för deltagarnas språkinlärningsbakgrund. Deltagarna ombeds beskriva var och hur länge de har studerat svenska respektive engelska, med möjlighet att specificera formell utbildning, självstudier eller andra inläringssituationer.

Fråga 8 är också en öppen fråga där deltagarna ges utrymme att komplettera sina tidigare svar genom att tillföra ytterligare information som kan ge en bättre bild av deras språkbakgrund och språkbruk. Fråga 2-8 är hämtade från Suhonen (2020), som implementerade dem som en del av en större enkät för att bättre förstå deltagarnas bakgrund och utvärdera om de är lämpliga för studien.

Fråga 2-8 ger alltså omfattande information om de huvudsakliga variabler som måste beaktas i forskning om CLI. Resultaten för enkätundersökningen redovisas i resultatavsnitt 5.1.

4.1.2. Översättningsuppgifter

Deltagarna ombeds inledningsvis att skriva en berättelse på antingen sitt L1 (ukrainska) eller sitt L2 (engelska) utifrån en given bildsekvens. Hälften av deltagarna (8 personer) skriver på sitt L1 och den andra hälften på sitt L2; detta är en förutbestämd fördelning och inte ett eget val. Därefter översätter de sin berättelse till L3 (svenska), vilket möjliggör en analys av hur de utnyttjar sina befintliga språkliga resurser vid produktionen av L3. För att ytterligare undersöka eventuella överföringsmönster och språkliga strategier får deltagarna sedan en ny, men strukturellt liknande, bildsekvens och genomför samma uppgift igen – den här gången utgår de från det andra språket (L1 eller L2) och översätter denna berättelse till L3. På detta sätt producerar varje informant fyra texter – två berättelser, en på ukrainska och en på engelska, samt två översättningar av dessa berättelser till svenska, vilket sammanlagt resulterar i 64 texter.

Uppgiften är inspirerad av Herwig (2001), som undersökte produktiv språkbearbetning i samband med översättning. Deltagarna i Herwigs experiment bestod av fyra universitetsstudenter inom germanska språk – två som gick sitt andra studieår och två som gick sitt fjärde. En av fjärdeårsstudenterna var norsk modersmålstalare som hade bott i Irland under flera år, medan de övriga tre var irländska medborgare. Deltagarna fick först skapa en berättelse på sitt förstaspråk (engelska eller norska) utifrån en bildserie. Därefter översatte de berättelsen till sina andra- och

tredjespråk i en bestämd ordning (tyska → nederländska → svenska, eller svenska → tyska → nederländska för den norska deltagaren). Under översättningen ombeds deltagarna att tänka högt och verbalisera sin tankegång, särskilt när de letade efter ord på olika språk (s. 124).

I likhet med Herwigs metod används en kombination av skriftlig översättning och en föregående produktiv uppgift, där deltagarna skapar sin egen källa för översättning. En viktig fördel med denna metod är att den eliminerar den traditionella förståelsedimensionen i översättning, vilket minskar den kognitiva belastningen och säkerställer att deltagarna fokuserar på lexikal och syntaktisk överföring snarare än textförståelse. Genom att låta deltagarna först formulera en berättelse på ett tidigare inlärt språk och sedan översätta den till L3 säkerställs att det konceptuella innehållet är aktivt i korttidsminnet, vilket skapar en naturlig övergång mellan produktion och översättning.

För att kontrollera för potentiella effekter av språklig aktivering delas deltagarna in i två grupper med olika ordningsföljd i uppgiften. Den första gruppen genomför först översättningen från L1 till L3 och därefter från L2 till L3, medan den andra gruppen gör det omvända – först från L2 till L3 och sedan från L1 till L3. Detta upplägg syftar till att motverka risken att det språk som aktiveras först påverkar deltagarnas språkliga val och strategier i efterföljande uppgifter, vilket skulle kunna snedvrider resultaten. Av samma anledning genomfördes enkäten som föregår översättningsuppgiften på svenska, snarare än på ukrainska eller engelska. Syftet med detta beslut är att minimera eventuell tidig aktivering av L1 eller L2, vilket annars hade kunnat påverka språkliga val i huvuduppgiften.

Bildserier har använts i forskning om tvärspråklig påverkan inom studier med flera målspråk (Sánchez & Jarvis, s. 332). De bildserier som används i denna studie är hämtade från Heaton (1966/1972, se Bilaga 3). Bildmaterialet är särskilt utformat för att underlätta både muntlig och skriftlig produktion, där det valda bildinnehållet säkerställer en kontrollerad användning av relevant ordförråd för varje berättelse.

4.1.3. Intervju

Efter huvuduppgiften följer en kort paus, under vilken de fyra producerade texterna granskas översiktligt av den ansvariga forskaren. Granskningen syftar till att ge en första orientering inför den efterföljande individuella intervjun, där varje informant får möjlighet att reflektera över sin språkliga process. Intervjuerna, som varierar mellan 3 och 8 minuter, syftar till att fördjupa förståelsen av deltagarnas översättningsstrategier och lexikala val samt de utmaningar de mötte under uppgiften.

Intervjuerna består av två huvudsakliga delar. I den första delen ombeds informanterna att dela sina upplevelser av att både skapa och översätta texterna, med särskilt fokus på den senare delen av uppgiften. Här diskuteras hur de upplevde översättningsprocessen, vilka strategier de använde och vilka specifika aspekter som uppfattades som mer eller mindre utmanande. Särskild vikt läggs vid lexikala val och språklig transfer, där informanterna får reflektera över vilket språk – ukrainska eller engelska – som var enklare respektive svårare att översätta från. Den andra delen av intervjun fokuserar på en mer detaljerad analys av de producerade texterna, där informanterna får motivera

vissa av sina lexikala val. De får besvara frågor av typen “varför valde du just detta ord eller uttryck?” och uppmärksammas på specifika fall där valda konstruktioner kan indikera transfer från L1 eller L2. Informanterna ombeds även att själva identifiera ord eller uttryck som de upplevde som särskilt utmanande eller enkla att översätta.

Samtliga intervjuer spelas in för vidare analys, där resultaten relateras till de skriftliga produkterna från huvuduppgiften. Genom denna metod kombineras kvalitativa och kvantitativa ansatser för att få en bättre bild av informanternas språkliga strategier, transfermönster och lexikal bearbetning.

4.2. Informanter

Informanterna utgörs av 16 personer med ukrainska som modersmål och engelska som andraspråk. Av informanterna studerar 14 svensk filologi vid Nationella Taras Sjevtjenko-universitetet i Kyiv – 7 är inskrivna i årskurs 2, 4 i årskurs 3 och 3 i årskurs 4. Dessa studenter har språkundervisning i svenska som en integrerad del av sitt utbildningsprogram. Utöver detta har två informanter genomgått kursen *Svenska som främmande språk* (SFS), nivåerna 1–8 (60 hp), vid Lunds universitet, där de har slutfört modul 8 och avlagt slutprov på Svenska 3/C1-nivå. Majoriteten av de som går programmet i svensk filologi har dessutom deltagit i ett studentutbyte vid Lunds universitet under en termin. Urvalet av deltagare representerar därmed en variation i språklig kompetens – från studenter i årskurs 2 med begränsad språkträning, till studenter i årskurserna 3 och 4 med successivt högre erfarenhet, och slutligen till SFS-deltagarna med avancerade kunskaper i svenska.

Deltagarna rekryterades genom mejlutskick samt via sina lärare, som informerade dem om studien och möjligheten att delta. Datainsamlingen genomfördes i hybridformat, där 5 intervjuer hölls på plats och 11 via Zoom, beroende på deltagarnas geografiska tillgänglighet.

4.3. Etiska överväganden

Denna studie genomförs i enlighet med etiska principer för att säkerställa frivilligt deltagande, konfidentialitet och rättvis behandling av samtliga deltagare. Deltagandet är helt frivilligt, och informanterna har möjlighet att när som helst avbryta sitt deltagande utan att ange någon orsak. Om en deltagare väljer att avsluta sitt deltagande, exkluderas deras data från studien. För att säkerställa konfidentialitet anonymiseras allt insamlat material, och inga enskilda deltagare kan identifieras i studiens resultat. Data och nyckeln för anonymisering lagras säkert på en lösenordsskyddad dator och används enbart för analys och presentation inom ramen för forskningsprojektet. Samtliga deltagare ger informerat samtycke efter att ha fått information om studiens syfte, metod och hantering av insamlad data. Genom att underteckna samtyckesformuläret (se Bilaga 1) bekräftar de sitt frivilliga deltagande och sin rätt att när som helst avbryta utan konsekvenser. Deltagarna ersätts för sitt deltagande i enlighet med institutionens finansieringspolicy.

4.4. Dataanalys

Analysen av insamlad data genomförs i flera steg för att undersöka hur typologiska uppfattningar och språkliga bakgrunder påverkar överföring och språklig produktion i svenska som L3. Inledningsvis analyseras deltagarnas enkätsvar huvudsakligen med kvantitativa metoder. Därefter genomförs en mer detaljerad kvalitativ analys av översättningsuppgifterna för att undersöka de lexikala felen och identifiera mönster av överföring. Slutligen analyseras intervjuerna för att belysa de underliggande resonemangen kring språklig överföring och identifiera tvetydigheter i påverkan från L1 och L2.

4.4.1. Typologiska uppfattningar och språklig bakgrund

Analysen av enkätdelen om typologiska likheter (fråga 1, underfrågor I-III) genomförs med en kvantitativ metod, där fokus ligger på frekvensfördelningen av deltagarnas svar. Varje svar kategoriseras utifrån fördefinierade svarsalternativ, och det totala antalet val för varje kategori räknas. För den första underfrågan (I) registreras varje deltagares svar, och antalet val för varje alternativ beräknas. Procentfördelningen fastställs genom att dividera antalet svar per kategori med det totala antalet giltiga svar. För underfråga II och III kategoriseras svaren i de tre tillgängliga alternativen. Det totala antalet svar för varje alternativ räknas och presenteras både som absoluta tal och i procent av det totala antalet svar. Om en deltagare inte besvarar en specifik fråga, betraktas detta som bortfall och exkluderas från den totala beräkningen för just den frågan, så att procentfördelningen endast speglar de giltiga svaren. Resultaten används för att bedöma om psykotypologi påverkar transfer i svenska som L3, med fokus på huruvida engelska eller ukrainska är den dominerande källan för transfer.

Enkätdelen om språklig bakgrund analyserades i flera steg. Fråga 2 behandlades kvantitativt genom att beräkna individuell och genomsnittlig språkfördelning, visualiserad i stapeldiagram. Fråga 3 analyserades med frekvensräkning av svarsalternativen "Ja" och "Nej", medan fråga 4 kodades utifrån förekomst och frekvens av språkblandning och presenteras i tabellform. Fråga 5 analyserades kvantitativt genom fördelningen av självskattade språknivåer på en sjugradig Likert-skala för engelska och svenska. Fråga 6 och 7 analyserades kvalitativt genom tematisering av deltagarnas språkinlärningsbakgrund med fokus på plats, metod och tidsomfång.

4.4.2. Översättningar

Lexikala fel från översättningsuppgifterna kategoriseras i formbaserade och betydelsebaserade överföringsfel, enligt Ringboms taxonomi (2001, s. 64). Formbaserade fel förväntas uppkomma oftare från L2 engelska, eftersom L2 och L3 är relativt nära besläktade och delar många kognater, vilket ökar risken för transfer på formnivå. Betydelsebaserade fel kan däremot bero i större utsträckning på påverkan från L1 ukrainska eller en avancerad L2-färdighet, där inläraren tenderar att överföra semantiska strukturer och användningsmönster snarare än enbart lexikal form. Som tidigare nämnts förlitar sig inlärare ofta på L2 vid tidig L3-produktion, men i takt med

språkutvecklingen sker en gradvis övergång från formbaserade till semantiskt grundade representationer (Ringbom, 2001, s. 65; se även avsnitt 2.4.). Därför kan man förvänta sig att en ökad språklig kompetens hos informanterna medför en minskning av andelen formbaserade fel, samtidigt som andelen betydelsebaserade fel förväntas öka.

I denna uppsats definieras termen *fel* som användning av ett ord på ett olämpligt, felaktigt eller oidiomatiskt sätt. Urvalet av relevanta fall görs av författaren med stöd av handledaren som har svenska som förstaspråk samt genom kontroll i Svenska Akademiens ordlista (SAOL) och Nationalencyklopedins ordbok.

Fel där transfer inte kan identifieras eller fastställas med tillräcklig säkerhet exkluderas från analysen. Som diskuterats i avsnitt 2.2, förklarar dock psykotypologiska uppfattningar inte helt och hållet transfermönstren. Inlärnarnas bedömningar av överförbarhet och typologisk markering av språkliga drag spelar också en avgörande roll och påverkar vilka element som är mer benägna att överföras samt hur fel yttrar sig under L3-produktionen. Inspelningarna från intervjuerna används för att identifiera och klargöra fall där L1 och L2 påverkan kan vara tvetydig, samt för att ge en djupare inblick i inlärnarnas resonemang kring språklig överföring.

5. Resultat

I detta kapitel presenteras de huvudsakliga resultaten från enkätundersökningen och den lexikala felanalysen. Syftet är att ge en översikt över deltagarnas typologiska uppfattningar samt att redogöra för de transfermönster som identifierats i deras språkproduktion.

5.1. Enkätundersökning

I detta avsnitt presenteras resultaten av enkätundersökningen, med fokus på deltagarnas uppfattningar om språklig likhet samt den faktiska språkanvändningen i vardagen.

5.1.1. Typologiska uppfattningar

Resultaten från enkäten för fråga 1 visar att en majoritet av deltagarna (75%, $n = 12$) ansåg att engelska är det lättaste språket att lära sig för en person med ukrainska som modersmål, medan endast 25% ($n = 4$) angav svenska som det lättaste språket.

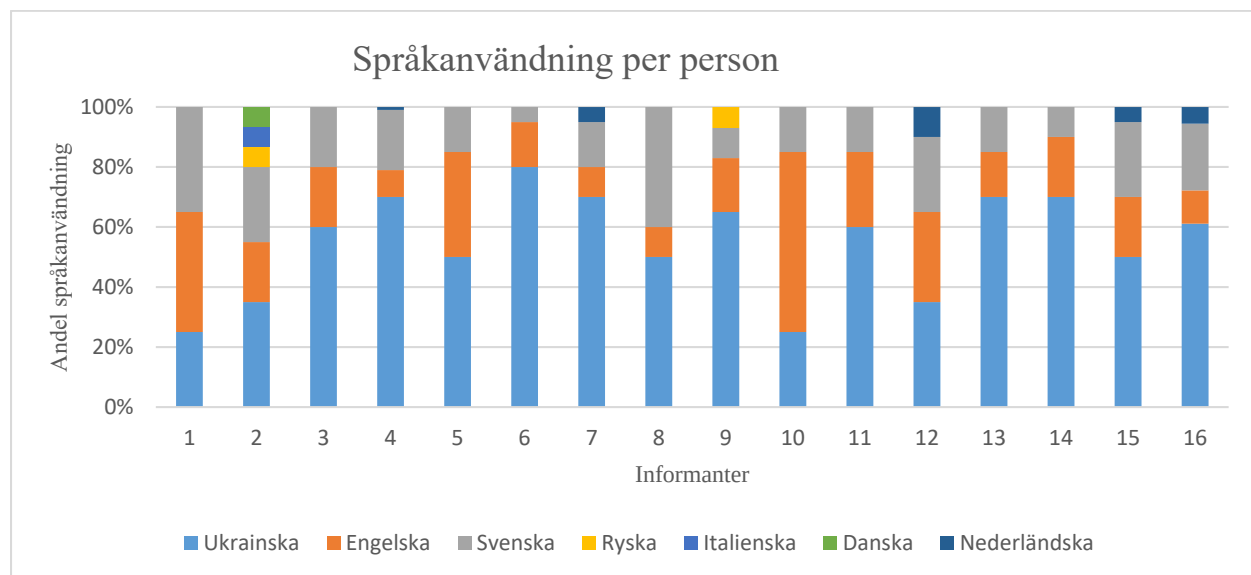
När det gäller uppfattningen om vilka språk som generellt sett är mest lika varandra uppgav 93,8% ($n = 15$) av deltagarna språkparet svenska och engelska. Endast en person (6,3%) ansåg att svenska och ukrainska var mest lika, medan inga deltagare valde paret ukrainska och engelska.

Liknande mönster återfanns i frågan om vilket språkpar som uppfattades som mest lika vad gäller ordförråd. Här angav 81,3% ($n = 13$) svenska och engelska som det mest lika paret, medan 18,8% ($n = 3$) valde svenska och ukrainska. Inga deltagare ansåg att ukrainska och engelska var mest lika

i fråga om ordförråd. Resultaten tyder på att deltagarna ser större likheter mellan engelska och svenska än mellan svenska och ukrainska. Trots denna likhet, valde ändå 12 informanter engelska som det lättaste språket att lära sig för en person med ukrainska som modersmål. Detta tyder i sin tur på att deltagarna sannolikt inte enbart grundar sin bedömning på språkliga faktorer, utan även tar hänsyn till exempelvis tillgång till språket, tidigare exponering och utbildningssammanhang.

5.1.2. Språklig bakgrund

Som tidigare nämnts syftade större delen av enkäten (fråga 2-8) till att fördjupa förståelsen av deltagarnas språkliga bakgrunder. Fråga 2 undersökte deltagarnas uppskattade användning av olika språk i vardagen. Deltagarna ombads att fördela 100% mellan de språk de använder, främst ukrainska, engelska och svenska, men även andra språk kunde anges. Resultaten visade att ukrainska är det dominerande språket för de flesta (9) deltagare, med en användning som varierar mellan 25% och 80% per deltagare². Av de fyra informanter som uppgav en användning under 50%, vistas tre för närvarande i Sverige. Engelska var det näst mest använda språket och utgjorde mellan 9% och 60% av den totala språkanvändningen. Svenska var det tredje mest använda språket och utgjorde mellan 5% och 40%. Utöver dessa tre huvudspråk förekom även andra språk i mindre utsträckning, som italienska och danska hos en deltagare, ryska hos två och nederländska hos fem informanter (nederländska utgör en del av utbildningsprogrammet i svensk filologi vid Nationella Taras Sjevtjenko-universitetet i Kyiv). Dessa språk utgjorde endast en liten andel (cirka 1–10%) av den totala språkanvändningen. För en närmare analys av resultaten för fråga 2, se Figur 1.

Figur 1. Visualisering av hur ofta olika språk används av 16 informanterna.

² Två deltagare (15 och 16 i Figur 1) angav procentandelar som sammanlagt över- eller understeg 100%. I dessa fall justerades svaren proportionellt för att motsvara en totalsumma på 100%.

Fråga 3 undersökte huruvida deltagarna tenderar att blanda språk när de talar, exempelvis genom att inleda en mening på ett språk och infoga ord eller fraser från ett annat. Deltagarna besvarade frågan genom att välja mellan alternativen “Ja” eller “Nej”. Av de 16 deltagarna svarade 14 (87,5%) att de blandar språk i tal, medan 2 (12,5%) angav att de inte gör det.

Fråga 4 riktade sig till de deltagare som uppgett i fråga 3 att de blandar språk, och syftade till att kartlägga vilka språkpar som blandas samt hur frekvent detta sker. Resultaten visar att de vanligaste kombinationerna av språkblandning förekom mellan engelska och svenska, samt mellan ukrainska och engelska³. Blandningen mellan engelska och svenska var särskilt utbredd; nio deltagare angav att de blandar dessa språk. Även blandningen mellan ukrainska och engelska förekom frekvent (sju personer), där engelska tenderade att blandas in i ukrainskan. Språkblandning mellan ukrainska och svenska förekom också i båda riktningar, men i något lägre utsträckning. Deltagarna angav att denna blandning sker sällan till ofta, vilket tyder på att svenska i viss mån integreras i den ukrainska språkpraktiken. Utöver dessa huvudsakliga språkpar rapporterade deltagare även om språkblandning med mindre frekventa språk. Bland annat nämndes nederländska i kombination med svenska och engelska, där blandningen huvudsakligen sker sällan eller ibland. Ryska blandades i vissa fall in i ukrainska och tvärtom, och även språkpar som ukrainska–polska och tyska–svenska förekom, dock med mycket låg frekvens. Samtliga rapporterade språkpar presenteras i Tabell 3.

Tabell 3. Sekvenser som informanterna har angett i fråga 4. Varje plustecken motsvarar ett svar från en informant.

Språkpar		Frekvens			
Talas	Blandas in	Sällan	Ibland	Ofta	Väldigt ofta
Ukrainska	Svenska	++		+	+
Svenska	Ukrainska	+		+	
Svenska	Engelska	+	++++	+	
Engelska	Svenska	++	+++	++++	
Ukrainska	Engelska		++	+++	++
Engelska	Ukrainska		+		
Ukrainska	Ryska	+		+	
Ryska	Ukrainska			+	
Nederländska	Svenska			+	
Svenska	Nederländska		+	++	
Nederländska	Engelska		+		
Ukrainska	Polska			+	
Tyska	Svenska	+			

³ Eftersom vissa deltagare har angett två ordningar av samma språkpar (t.ex. engelska-svenska och svenska- engelska), redovisas samtliga variationer som inkommit. Jag tolkar dessutom att det första språket som nämns i en sekvens är det språk som talas (“Talas” i Tabell 3), medan det andra är det språk som blandas in eller som deltagaren växlar till (“Blandas in” i Tabell 3). Antagandet kan därför påverka hur språkanvändningen uppfattas, eftersom ordningen inte alltid behöver spegla deltagarnas faktiska sätt att växla mellan språk.

Fråga 5 undersökte deltagarnas självskattade språkliga kompetens i engelska och svenska. Deltagarna ombads att markera sin nivå på en sjugradig Likert-skala (se Tabell 4). Resultaten visar att deltagarna generellt uppfattar sin engelska som stark, där sju deltagare placerade sig på nivå 5 (“Bra”), sex nivå 6 (“Mycket bra”) och tre på nivå 7 (“Nästan som modersmål”), vilket indikerar en hög kompetens i engelska. Vad gäller svenska, skattade 8 informanter sin nivå till 5 (“Bra”), sju till 4 (“Funktionell”), medan en person placerade sig på nivå 3 (“Begränsad”). Inga deltagare skattade sig på de högsta nivåerna (6–7), vilket antyder att svenska fortfarande är ett språk under utveckling för många, även om flera upplever sig ha nått en användbar nivå.

Tabell 4. Deltagarnas självskattade språkliga kompetens i engelska och svenska. Siffrorna motsvarar antalet deltagare som valde respektive nivå för sin engelska och svenska.

	Begränsad 3	Funktionell 4	Bra 5	Mycket bra 6	Nästan som modersmål 7
Engelska			7	6	3
Svenska	1	7	8		

I fråga 6 och 7 ombads deltagarna att beskriva hur de har lärt sig svenska respektive engelska, samt var och hur länge de har studerat språken. Deltagarna började studera svenska i vuxen ålder, huvudsakligen vid universitet i Ukraina, men flera har också erfarenhet av språkinlärning i Sverige genom utbyten, sommarkurser eller studier vid svenska lärosäten. Studietiden varierar mellan ett och ett halvt till fyra år, med de flesta deltagarna i spannet 2–3 år. Språkinlärningen sker främst genom universitetsundervisning och självstudier, exempelvis genom läroböcker som *Rivstart*, eller genom att titta på videor, serier och nyhetsprogram på svenska. När det gäller engelska uppger de flesta deltagare att de har studerat språket sedan barndomen, ofta från förskoleåldern eller lågstadiet. Den sammanlagda studietiden varierar mellan cirka 10 och 15 år. Flera anger att de lärt sig mest engelska genom självstudier, särskilt genom filmer, TV-serier, musik, datorspel och kommunikation på sociala medier. Några har även tagit privata lektioner, gått på specialskolor med engelskinriktning eller undervisat engelska själva. Några deltagare uttrycker att de trots lång studietid fortfarande har svårigheter med att tala engelska flytande.

Sammanfattningsvis har deltagarna en tydligt flerspråkig profil, där ukrainska dominerar men där både engelska och svenska spelar viktiga roller i kommunikationen. Språkblandning förekommer frekvent, särskilt mellan engelska och svenska samt mellan ukrainska och engelska. Självskattningarna av språklig kompetens bekräftar denna bild, med hög till mycket hög nivå i engelska och en funktionell till god nivå i svenska. Deltagarna har också lärt sig svenska främst genom universitetsstudier under de senaste 2–4 åren, medan engelska har studerats sedan barndomen och använts i över ett decennium.

5.2. Översättningar och transferfel

Varje informant har producerat fyra texter, vilket ger totalt 64 texter: två berättelser, en på ukrainska och en på engelska, som de själva konstruerat med stöd av två bildserier (se Bilaga 3), samt två översättningar av dessa berättelser till svenska. Varje text omfattar cirka fem till sju

meningar, eller omkring 60-90 ord, och är handskriven för att underlätta observation av språkliga val och eventuella korrektur eller spontana ändringar.

Analysen fokuserar på de 32 texter som utgör översättningar till svenska, medan originaltexterna på engelska och ukrainska används som jämförelsematerial för att identifiera möjliga transferfel. Som redogjorts för i avsnitt 4.1.2 delades deltagarna in i två grupper. Den ena gruppen arbetade först med språkkombinationen ukrainska–svenska, följt av engelska–svenska, medan den andra gruppen genomförde uppgiften i omvänd ordning, dvs. först engelska–svenska följt av ukrainska–svenska. Syftet med denna uppdelning var att kontrollera för eventuell språklig aktivering beroende på uppgiftssekvensen.

Totalt har 72 transferfel identifierats i materialet, och varje fel har klassificerats enligt Ringboms (2001) taxonomi över lexikala transferfel. Denna taxonomi utgår från vilken typ av språklig kunskap som brister hos inläraren och omfattar fyra kategorier (se även avsnitt 2.4). Den första kategorin, språkbyte och nybildning, uppstår när inläraren saknar tillräcklig medvetenhet om den avsedda språkliga formen i målspråket. Detta leder till att en modifierad form av ett ord från L1 eller L2, vilket resulterar i ett ord som inte existerar i målspråket. Den andra kategorin, helt eller delvis vilseledande kognater, avser fall där inläraren identifierar en korrekt form i målspråket men felaktigt tillskriver den en betydelse baserat på dess likhet med ett ord i ett annat språk. Detta medför att ett existerande ord används i ett semantiskt felaktigt sammanhang. Den tredje kategorin, semantisk utvidgning av enskilda lexikala enheter, kännetecknas av att inläraren har korrekt kännedom om ordets form, men inte om dess semantiska begränsningar. Följaktligen används ordet i en annan betydelse än vad som är idiomatiskt korrekt i målspråket. Slutligen omfattar taxonomin kalkering av flerdelade uttryck, där inläraren bygger uttryck baserat på strukturer från ett annat språk utan att ta hänsyn till målspråkets normer. Resultatet blir ofta direktöversättningar som upplevs som oidiomatiska.

Utöver dessa förekom även stavfel (t.ex. *tänkate*, *lecksak*, *fängade*, *skricka*, *tiggade*, *vissade*, *beterelse*, *plotslig*, *tackte* i stället för *tackade*), felaktig särskrivning av sammansatta ord (t.ex. *distraktion taktik*, *leksak affär*, *musik affär*, *vinyl spelare*), samt övriga grammatiska eller lexikala avvikelser som inte kan hänföras till språklig transfer (t.ex. *den annan sida av gatan*, *sin pengar*, *en bra klädad kvinna*). Dessa typer av fel faller utanför studiens syfte och har därför inte inkluderats i analysen. Även kreativa gissningar inom L3 har exkluderats (t.ex. *tjände* i stället för *stal*, där *tjände* möjligen uppfattats som formmässigt likt *stjälja*, samt *konstnare* i stället för *kund*), då de inte kan hänföras till påverkan från tidigare inlärd språk.

Vid upprepning av ett och samma fel hos en enskild informant (t.ex. *olika lekar* och *en lek* i nr 29; se Bilaga 4) registrerades detta endast en gång. Däremot räknades samma fel flera gånger om det förekom hos olika informanter. Det bör även noteras att en av deltagarna inte producerade några fel som kunde klassificeras som transferbaserade.

Intervjuerna bidrog till att förtydliga vissa fall där det var oklart om ett ordval utgjorde transfer. Ett exempel är användningen av *helicopter* i stället för *helikopter*, vilket förklarades med att det engelska ordet var bekant, medan det svenska inte var tillgängligt i stunden. Valet motiverades som

ett försök att återge det svenska ordet baserat på den engelska förlagan. Sådana svar ger viss inblick i informanternas språkliga resonemang, men det är samtidigt tydligt att de inte alltid är medvetna om hur tidigare inlärd språk påverkar deras språkanvändning. Intervjuerna fungerar därför som ett värdefullt, men begränsat, komplement till huvudanalysen.

Resultaten visar att båda grupperna uppvisar fler transferfel från engelska än från ukrainska. Antalet L2-baserade fel är dessutom högre i den grupp som inledde med engelska (17 L2-baserade fel i grupp 1 jämfört med 26 i grupp 2; se Tabell 5), vilket kan förklaras dels av effekten av språklig aktivering, dels av att majoriteten av informanternas transferfel har sitt ursprung i engelska (se även Tabell 10).

Tabell 5. Transferfel i relation till källspråk och uppgiftssekvens. I kolumnen L1 visas antalet transferfel från ukrainska, i L2 antalet transferfel från engelska, och i kolumnen L1/L2 antalet fel som klassificerades som möjliga att komma från både ukrainska och/eller engelska.

Grupp 1 (L1 till L3; L2 till L3)				Grupp 2 (L2 till L3; L1 till L3)			
Informant	L1	L2	L1/L2	informant	L1	L2	L1/L2
Nr. 3	0	1	2	Nr. 1	2	6	2
Nr. 4	0	0	0	Nr. 2	0	3	1
Nr. 9	0	2	1	Nr. 5	1	2	0
Nr. 11	3	4	1	Nr. 6	0	6	0
Nr. 2	1	2	3	Nr. 7	1	3	2
Nr. 14	2	4	0	Nr. 8	1	1	0
Nr. 15	1	0	1	Nr. 10	1	3	0
Nr. 16	1	4	0	Nr. 13	1	2	1
Totalt	8	17	8	Totalt	7	26	6

Av totalt 72 identifierade fel klassificerades 49 som formbaserade och 23 som betydelsebaserade. De formbaserade överföringsfelen inkluderar nybildningar och användning av vilseledande kognater, vilka till övervägande del har sitt ursprung i informanternas L2. Betydelsebaserade fel, såsom semantisk utvidgning och kalkering, uppträder ofta i idiomatiska uttryck och påverkas också i större utsträckning av L2. Resultaten för denna uppdelning redovisas i Tabell 10.

5.2.1. Språkbyte och nybildningar

Grupp 1, språkbyte och nybildning, omfattar fel som uppstår när den korrekta formen i L3 inte behärskas. Detta leder till att inlärare skapar eller modifierar ett ord utifrån strukturer i L1 eller L2, vilket resulterar i en lexikal enhet som inte existerar i målspråket. Inom denna grupp har även en tendens identifierats: informanterna tenderar att använda nybildade sammansättningar som saknar motsvarighet i målspråket, såsom exemplen i (1)–(8) visar.

- (1) *butikjobbare* (nr. 5 i Bilaga 4⁴),
- (2) *lekaffären* (nr. 11),
- (3) *lekaffär* (nr. 28),
- (4) *luftmaskiner* (nr. 38),
- (5) *policeofficer* (nr. 41),
- (6) *ögonglass* (nr. 43),
- (7) *ljudspelare* (nr. 47) och
- (8) *radiospelare* (nr. 57).

Ytterligare exempel inom denna kategori inkluderar *moneter* (nr. 60), *följningen* (nr. 65) och *shöp* (nr. 68). Ett urval av dessa presenteras i Tabell 6.

Tabell 6. Ett urval av transferfel inom grupp 1: språkbyte och nybildningar.

Fel (ortografi och ordföljd sparad)	Förklaring	Korrekt/idiomatiskt (t.ex.)	Källa	Nr.
<i>en butikjobbare</i>	påhittad sammansättning, motsv. <i>store worker</i>	<i>butiksbiträde, försäljare</i>	L2	5
<i>lekaffären</i>	påhittad sammansättning, ev. motsv. <i>toy store</i> , <i>магазин игрушек</i> (leksakeraffär)	<i>leksakeraffären</i>	L1/L2	11
<i>lekaffär</i>	påhittad sammansättning, ev. motsv. <i>toy store</i> , <i>магазин игрушек</i> (leksakeraffär)	<i>leksakeraffär</i>	L1/L2	28
pojke som gillar alla <i>luftmaskiner</i>	påhittad sammansättning, ev. motsvarar <i>aircraft</i>	<i>flygmaskiner</i>	L2	38
väldigt <i>kool</i> leksak	felbildning, mots. <i>cool</i> , finns dock i informell svenska	<i>kul, rolig</i>	L2	39
<i>policeofficer</i>	felbildning, motsv. <i>police officer</i>	<i>polis</i>	L2	41
<i>ögonglass</i>	påhittad sammansättning, ev. motsv. <i>sunglasses</i> , där motparten <i>glasses</i> kommer sist	<i>glasögon</i>	L2	43
<i>en ljudspelare</i>	påhittad sammansättning, motsv. <i>програвач</i> (något som spelar upp)	<i>CD-spelare</i>	L1	47
<i>en police</i>	motsv. <i>police</i>	<i>polis</i>	L2	49

⁴ Alla felnummer som nämns här och i det följande avser numreringen i Bilaga 4. För en fullständig lista över samtliga fel i alla kategorier, sorterade kronologiskt och per informant, se Bilaga 4.

<i>helicopter</i>	motsv. <i>helicopter</i>	<i>helikopter</i>	L2	50
<i>radiospelare</i>	påhittand sammansättning, motsv. <i>radio player</i> eller ev. <i>радио програвач</i> (radio spelare)	<i>radio</i>	L1/L2	57
<i>moneter, moneterna</i>	motsv. <i>монета</i> [mɒ'neti] (mynt)	<i>pengar</i>	L1	60
<i>följningen</i>	motsv. <i>following</i>	<i>förföljelse</i>	L2	65
<i>shöp</i>	motsv. <i>shop</i>	<i>butik</i>	L2	68

5.2.2. Vilseledande kognater

Till grupp 2, vilseledande kognater, hör fel där inläraren använder ett korrekt ord på målspråket, men felaktigt antar att det har samma betydelse som ett liknande ord i ett annat språk. Ordet existerar alltså i målspråket, men har en annan betydelse än vad inläraren förväntar sig. Inom denna kategori har även en specifik tendens identifierats: en vanlig feltyp rör prepositionsbruk som visserligen förekommer i målspråket, men som i det givna sammanhanget är grammatiskt felaktiga på grund av transfer från L1 och/eller L2, vilket illustreras i exemplen (9)–(14).

- (9) *en dröm av att köpa en ny leksak* (nr. 8)
- (10) *sedan gick han ut butiken* (nr. 20)
- (11) *har sparat pengar för så länge* (nr. 21)
- (12) *han frågade kassör för någonting* (nr. 36)
- (13) *pojken bestämde sig att ge ut de pengarna* (nr. 56) och
- (14) *kommit ut bilen* (nr. 66).

Ytterligare exempel i denna grupp är *försökte att gå bort* (nr. 37), *nära ingång* (nr. 40), *han frågade en säljare att visa* (nr. 46), *stoppade en bil nära den blinde mannen* (nr. 62) och *när kassören tittade inte* (nr. 67). Totalt noterades 32 fel inom denna kategori. Ett urval av dessa presenteras i Tabell 7.

Tabell 7. Ett urval av transferfel inom grupp 2: vilseledande kognater.

Fel (ortografi och ordföljd sparad)	Förklaring	Korrekt/idiomatiskt (t.ex.)	Källa	Nr.
<i>en dröm av att köpa en ny leksak</i>	motsv. <i>a dream of buying a new toy</i>	<i>om</i>	L2	8
<i>sedan gick han ut butiken</i>	saknas preposition, ev. på grund av att partikel+preposition är ovanligt i L1, <i>выйшов из магазина</i> (gick ut butiken, där <i>из</i> – prep.)	<i>ut ur butiken</i>	L1	20

har sparat pengar <i>för så länge</i>	kalkering, mots. <i>for so long</i>	<i>så länge, under så lång tid</i>	L2	21
han frågade kassör <i>för</i> någonting	mots. <i>asked for something</i>	<i>om</i>	L2	36
han <i>frågade</i> en säljare <i>att</i> visa	motsv. <i>asked to</i>	<i>bad om</i>	L2	46
hände något obeskrivligt	motsv. <i>indescribable</i> eller <i>неописуемое</i> (otroligt, dvs. <i>något som inte kan</i> <i>beskrivas</i> ; ryska)	<i>otroligt, obergipligt</i>	Alternati vt L1/L2	51
pojken bestämde sig <i>att ge ut</i> de pengarna	motsv. <i>give out</i>	<i>ge bort</i>	L2	56
<i>stoppade</i> en bil nära den blinde mannen	motsv. <i>stopped</i>	<i>stannade</i>	L2	62
<i>bangade</i> med dörren, dörren <i>bang</i>	motsv. <i>banged with the door, door bang</i>	<i>slog/smällde igen</i>	L2	63
kommit ut bilen	saknas preposition, ev. på grund av att partikel+preposition är ovanligt i L1, <i>вийшла з</i> <i>машини</i> (kommit ut bilen, där <i>з</i> – prep.)	kommit ut <i>ur</i> bilen	L1	66
när kassören <i>tittade inte</i>	motsv. <i>was not looking</i> eller <i>не бачив</i> (såg inte)	<i>tittade åt ett annat håll</i>	L1/L2	67

5.2.3. Semantisk utvidgning

Grupp 3, semantisk utvidgning, omfattar ord som är formellt korrekta men används i alltför bred betydelse, vilket antyder att inläraren inte är medveten om ordets semantiska begränsningar i målspråket. Exempelvis *han trodde inte för länge* (nr. 2) och *men när han såg den (...) mannen, trodde han att den mannen behövde pengar mer* (nr. 35) visar hur ord som är adekvata i L2 (eng. *thought*) eller L1 (ukr. *думав/нодумав*) används på ett sätt som inte överensstämmer med motsvarande svenska uttryck. Totalt 5 fall kunde hänföras till denna grupp och presenteras i Tabell 8.

Tabell 8. Transferfel inom grupp 3: semantisk utvidgning.

Fel (ortografi och ordföljd sparad)	Förklaring	Korrekt/idiomatiskt (t.ex.)	Källa	Nr.
han <i>trodde inte</i> <i>för länge</i>	motsv. <i>thought</i> eller <i>думав</i> , bred semantik i	<i>tänkte, tvekade</i>	L1/L2	2

	L1/L2 men motsvarar olika ord i målspråket (<i>trodde, tänkte, tyckte</i>)			
han hade <i>ordentligt</i> kläder på sig	mots. <i>proper</i> , medan <i>ordentlig</i> är för brett betydelsemässigt (<i>nogrann, snygg, verklig</i>)	<i>snygga kläder</i>	L2	25
<i>gick</i> en bil fram	mostv. <i>go</i> , men har semantiska begränsningar i målspråket som inläraren inte är medveten om (<i>rörelse hos varelse</i>)	en bil <i>körde</i> fram	L2	31
men när han såg den (...) mannen, <i>trodde</i> han att den mannen behövde pengar mer	motsv. <i>thought</i> eller <i>подумаю</i> , bred semantik i L1/L2 men motsvarar olika ord i målspråket (<i>trodde, tänkte, tyckte</i>)	<i>tänkte, förstod</i>	L1/L2	35
försäljaren följde <i>rakt efter</i>	motsv. <i>прямо після</i> (<i>прямо</i> kan betyda både <i>rakt</i> och <i>direkt</i>)	<i>direkt/tätt efter</i>	L1	64

5.2.4. Kalkering

Grupp 4, kalkering av idiomatiska uttryck, avser felskapade fraser som speglar direkt översättning från källspråken. Exempel på detta är *pojken känns dåligt för honom* (eng. *feels bad for him*, nr. 12), *berättelse med en djup mening* (eng. *with a deep meaning*, nr. 27), *vilket gav honom bort* (eng. *gave him away*, nr. 32) och *kunden vändade sig att vara en tjuv* (eng. *turned out to be*, nr. 53). Dessa fall involverar hela fraser snarare än enskilda lexem och kan betraktas som exempel på ord-för-ord-översättning. Totalt har 18 fall klassificerats som kalkeringar. Ett urval av dessa presenteras i Tabell 9.

Tabell 9. Ett urval av transferfel inom grupp 4: kalkering.

Fel (ortografi och ordföljd sparad)	Förklaring	Korrekt/idiomatiskt (t.ex.)	Källa	Nr.
han <i>trodde inte för länge</i>	kalkering, motsv. <i>for (too) long</i>	<i>så/särskilt/- länge</i>	L2	3
<i>gå till gatan utan ljud</i>	kalkering, motsv. <i>без звука</i> (utan ljud)	<i>tyst, ljudlöst</i>	L1	7
hur andra människor gör den gamla man <i>att känna sig</i>	kalkering, motsv. <i>make him feel</i>	<i>får (...) att känna sig</i>	L2	9

pojken <i>känns dåligt för honom</i>	kalkering, motsv. <i>feels bad for him</i>	tycker synd om honom	L2	12
situationen <i>lämnade pojken förvirrad</i>	mots. <i>left him confused</i>	<i>situationen förvirrade pojken</i>	L2	24
lämna affären <i>utan att vara sett</i>	mots. <i>without being seen</i>	<i>utan att någon såg honom</i>	L2	26
berättelse med en <i>djup mening</i>	kalkering, motsv. <i>with a deep meaning</i>	<i>meningsfull berättelse</i>	L2	27
vilket <i>gav honom bort</i>	kalkering, motsv. <i>gave him away</i>	<i>avslöjade honom</i>	L2	32
kunden <i>vändade sig att vara en tjuv</i>	kalkering, motsv. <i>turned out to be</i>	<i>visade sig att vara</i>	L2	53

5.2.5. Transferkällor och språklig erfarenhet

Tabell 10 presenterar en kategorisering av lexikala överföringsfel enligt de fyra typerna. Av de totalt 72 identifierade överföringsfelen var den vanligaste feltypen vilseledande kognater (n = 32), följt av kalkering (n = 18) och språkbyte eller nybildning (n = 17). Den minst frekventa kategorin var semantisk utvidgning, med endast fem förekomster. Majoriteten av felen kunde spåras till inlärnarnas L2, vilket gällde för 41 av fallen, medan fel som enbart kunde spåras till L1 uppgick till 17 fall. Därefter följde kombinerad påverkan från både L1 och L2 (n = 14). Dessa siffror visar att L2-transfer har en framträdande roll i den aktuella datan.

Tabell 10. Uppdelning av lexikala överföringsfel efter Ringsboms (2001) taxonomi.

Feltyp	Antal träffar	L1	L2	L1/L2
Språkbyte & nybildning (1)	17	4	10	3
Vilseledande kognater (2)	32	7	18	7 ⁵
Semantisk utvidgning (3)	5	1	2	2
Kalkering (4)	18	5	11	2
Totalt	72	17	41	14

Att majoriteten av felen kan spåras tillbaka till informanternas L2 snarare än deras L1 tyder på att engelskan fungerar som en stark mellanliggande språklig referens vid översättning till svenska. Detta stödjer Ringboms (2001) antagande om att en välutvecklad L2 kan ha en betydande inverkan på flerspråkigas språkanvändning, särskilt i situationer där L2 är mer aktivt än L1. I detta material framstår L2 engelska som en dominant inflytandefaktor, inte bara i formbaserade fel utan även i betydelsebaserade, vilket antyder att informanterna i stor utsträckning förlitar sig på sin engelska språkkunskap vid översättning till svenska.

⁵ Ett transferfall har eventuelnt inträffats från ryska och engelska. Ryska antas därför vara ett parallellt L1.

Denna tendens kan vidare förstås i ljuset av den språkliga kontext i vilken informanterna är verksamma, där engelska intar en dominerande position i akademiska och professionella sammanhang, medan ukrainska tycks ha en mer begränsad funktionell räckvidd. Som framhålls i avsnitt 2.3.2., argumenterar Bardel och Falk (2007) för att L2-språk, som ofta förvärvas relativt nyligen och inom formella inlärningsmiljöer, uppvisar en högre grad av kognitiv tillgänglighet än L1 samt att L2, i kontexten av tredjespråksinläring, kan fungera som ett perceptuellt filter som reducerar åtkomsten till L1. Mot bakgrund av detta är det rimligt att anta att L2 i detta fall kan ha intagit en central roll i informanternas flerspråkiga repertoar, som en form av semantisk och lexikal kärna – en tolkning som baseras på den aktuella analysen.

När det gäller sambandet mellan transfermönster och språklig färdighet framträder resultaten inte lika entydigt. För att tydliggöra sambandet mellan språklig färdighet och feltyp presenteras nedan en uppdelning baserad på informanternas studienivå.

Tabell 11. Form- och betydelsebaserade fel i relation till språkerfarenhet.

Språkerfarenhet	Form	Betydelse
Årskurs 2	23	10
Årskurs 3	13	11
Årskurs 4	10	2
SFS-kurs	3	0
Totalt	49	23

↓
 förväntning:
 formfel minskar
 betydelsefel ökar

Som tidigare nämnts i avsnitt 2.4 argumenterar Ringbom (2001) för att inlärares beroende av formbaserade likheter gradvis minskar i takt med att det inlärdas språket utvecklas. I mer avancerade stadier förväntas en ökad tendens att förlita sig på semantiska relationer, vilket kan leda till att formbaserade överföringsfel avtar, medan betydelsebaserade fel blir vanligare.

I denna studie uppvisade informanter i årskurs 2 en klar dominans av formbaserade fel jämfört med betydelsebaserade. I årskurs 3 blev fördelningen mellan form- och betydelsefel mer balanserad, vilket kan tyda på en viss övergång mot ökad betydelsebaserad transfer i takt med ökad språkfärdighet. I årskurs 4 och på SFS-kursen dominerade åter formbaserade fel. Detta innebär att sambandet mellan ökad språkfärdighet och ökad betydelsebaserad transfer endast kan urskiljas tydligt mellan årskurs 2 och 3, men inte vid de mest avancerade nivåerna (se Tabell 11). En möjlig förklaring till detta är att det begränsade antalet informanter och därmed det insamlade datamaterialet inte medger en tillräckligt nyanserad analys. Å andra sidan nämner Ringbom (2001) även att en mycket avancerad L2-färdighet kan leda till L2-baserade betydelsefel, och informanterna har generellt uppskattat sin språknivå i engelska som hög (se Tabell 4).

6. Diskussion

För att besvara den första forskningsfrågan, *Hur påverkar modersmålet ukrainska (L1) och andraspråket engelska (L2) valet av lexikala enheter (både form och betydelse) när inlärare översätter till svenska som tredjespråk (L3)?*, visar resultaten att både L1 och L2 påverkar valet av

lexikala enheter, men i olika omfattning. De formbaserade överföringsfelen, har till största delen sitt ursprung i L2 engelska. Även betydelsebaserade fel förekommer oftare på grund av påverkan från engelskan än från ukrainskan. Detta tyder på att L2 fungerar som en stark mellanliggande språklig referens vid produktion på svenska och påverkar både valet av ordformer och deras betydelse.

När det gäller den andra forskningsfrågan, *Är påverkan från modersmålet ukrainska (L1) eller andraspråket engelska (L2) starkare vid lexikal produktion på svenska (L3)?*, framgår det tydligt att påverkan från L2 är starkare. Av de totalt 72 klassificerade felen kunde 41 spåras till L2, medan endast 17 kunde kopplas till L1. Ytterligare 14 fall involverade påverkan från båda språken. Denna dominans av engelskan visar att informanterna i hög grad förlitar sig på sin engelskkunskap snarare än sitt modersmål vid lexikal produktion på svenska.

Vad gäller den tredje forskningsfrågan, *Hur är upplevd språklig likhet och språkfärdighet relaterad till transfermönster från L1 och L2 till L3?*, visar resultaten att informanter i årskurs 2 visade en dominans av formbaserade fel, medan årskurs 3 uppvisade en mer balanserad fördelning mellan form- och betydelsefel, vilket tyder på att ökad språkfärdighet kan främja mer semantisk transfer. Vid högre nivåer (årskurs 4 och SFS-kurs) dominerade åter formbaserade fel, vilket kan bero på ett litet datamaterial eller på att mycket avancerad L2-färdighet påverkar transfermönstret (se Tabell 2). Sammanfattningsvis antyder resultaten att en viss relation mellan språkfärdighet och transfermönster kan urskiljas men bilden blir mindre tydlig vid högre språkfärdighet.

Resultaten av denna studie kan därför stödja Ringboms (2007) modell där det inte är faktiska utan upplevda eller antagna likheter som styr inlärares strategi (se avsnitt 2.2). Som Ringbom visar, kan antagna likheter leda till felaktig överföring – exempelvis när engelska prepositioner används vid produktion av svenska (t.ex., *a dream of buying a new toy* → *en dröm av att köpa en ny leksak*, nr. 8; *a boy decided to give out money* → *pojken bestämde sig att ge ut pengarna*, nr. 56), undvikande av infinitivform (a man wanten a new radio → *en man ville en ny radio*, nr. 17) osv. Det tyder på att deltagarna agerar utifrån antaganden om likhet, snarare än faktisk språklig jämförelse.

Deltagarna i studien uppvisade ett tydligt mönster av överföring från engelska, och det faktum att engelska fungerar som L2 för samtliga deltagare, ofta med hög grad av användning och funktionell dominans, innebär att språket är kognitivt tillgängligt och därför mer benäget att aktiveras. Detta är i linje med Cenoz (2003) och Ringbom (2001), som visar att L2 ofta fungerar som primär transferkälla i L3-inläring när det är typologiskt närmare än L1 – eller åtminstone upplevs så.

Ett tänkbart alternativt transferkällspråk för deltagarna är ryska, vilket historiskt har haft stark ställning i Ukraina. Dock framträder ryskan i denna studie som i stort sett obefintlig i deltagarnas svenska produktion. Detta kan delvis förklaras av den sociopolitiska kontexten efter den fullskaliga ryska invasionen 2022, då många ukrainska modersmålstalare medvetet valt att sluta att använda ryska i vardagen. Minskad exponering och aktivt undvikande har sannolikt lett till språklig attrition, vilket i sin tur minskar ryskans tillgänglighet som kognitiv resurs. Av de deltagare som ingick i studien angav endast ett fåtal att ryska fortfarande ingår i deras aktiva språkrepertoar (se Figur 1 och Tabell 3), och endast ett enda fall i materialet (nr. 51) kan tolkas som påverkat av ryska – och även där är det osäkert om engelskan inte var en mer sannolik källa. Det faktum att ryskan inte

lämnar tydliga spår i svenskproduktionen, stärker tolkningen att engelskan fungerar som det mest tillgängliga och aktiva källspråket för lexikal transfer i denna inlärningsituation.

Detta utesluter dock inte att vidare forskning med andra urvalsgrupper skulle kunna ge ytterligare insikter. Det vore exempelvis intressant att undersöka ukrainska modersmålstalare med låg eller obefintlig engelskkunskap. En sådan population, som i större utsträckning återfinns bland nyanlända, skulle möjliggöra mer isolerad analys av L1-transfer i frånvaro av konkurrerande påverkan från en dominerande L2. I detta sammanhang erbjuder Jarvis (2000) ramverk en lämplig metodologisk utgångspunkt, särskilt genom dess två centrala kriterier: intra-L1-homogenitet, det vill säga i vilken utsträckning inlärare med samma modersmål uppvisar systematiskt liknande avvikelser, samt L1–TL-kongruens, som syftar till att fastställa om produktionen i målspråket uppvisar större likhet med modersmålets strukturer än med de normer som gäller i målspråket. Tillämpningen av ett sådant ramverk möjliggör både komparativa analyser mellan deltagare och djupgående studier av individuella transfermönster, vilket sammantaget skulle kunna erbjuda värdefulla bidrag till förståelsen av L1-påverkan i flerspråkig utveckling.

Resultaten visade även typiska “falska vänner”, exempelvis direkta översättningar från L1/L2 som inte fungerar i L3, vilket påminner om Ringboms (2001) observation att partiell likhet kan vara mer problematisk än total olikhet, t.ex. *han trodde inte för länge* (nr. 2) och *men när han såg den (...) mannen, trodde han att den mannen behövde pengar mer* (nr. 35) illustrerar hur inlärare överför semantiska strukturer från sitt L2 (eng. *thought*) eller L1 (ukr. *думав/нодумав*) utan att ta hänsyn till semantisk kompatibilitet i svenska, där verben *tro*, *tänka* och *tycka* ofta förväxlas. Inläraren kan luras av likartade ordformer, vilket leder till en övergeneralisering av vad som fungerar tvärspråkligt. Detta ligger nära Suhonens (2020) tolkning av Jiangs (2002) tredje stadium i lexikal utveckling: få inlärare når ett stabilt konceptuellt system i sitt L3, vilket gör dem beroende av former snarare än semantik vid produktion.

Resultaten har också pedagogiska implikationer. Ett återkommande problemområde är användningen av sammansättningar. Informanterna tenderar att bilda sammansättningar som inte existerar i svenska, eller sårskriva dem på ett felaktigt sätt. Vissa av dessa fel kan förklaras som negativa transferfel, men andra tycks snarare bero på en osäkerhet kring hur sammansättning fungerar som kategori i svenskan. Ett intressant exempel är *blindmannen* i stället för *den blinde mannen*, vilket inte kan härledas till vare sig engelska (*the blind man*) eller ukrainska (*сліпий чоловік*), där motsvarande uttryck inte utgör sammansättningar. Detta tyder på att vissa fel är transferoberoende och snarare relaterade till svenskan som inlärningsmål.

Ytterligare ett område som väcker uppmärksamhet är användningen av prepositioner. Dessa förekommer relativt frekvent i felaktig form, vilket antyder att svenska prepositioner är särskilt svåra för ukrainsktalande inlärare. Orsakerna kan vara flera: svenska prepositioner uppvisar ofta låg grad av regelbundenhet, och rätt användning kräver därför både omfattande exponering och aktiv inlärnin. Samtidigt brister undervisningsmaterialet ofta i detta avseende – prepositionsövningar återfinns i regel i slutet av kapitel och ges sällan tillräckligt mycket utrymme eller kontext. Därför bör undervisningsstrategier utformas med särskild hänsyn till dessa strukturer.

Dessutom hävdar Ringbom (2007, s. 192-193) att formell likhet mellan ord kan underlätta ordproduktion, men också att risken för fel är större i produktion än i förståelse, särskilt när

antaganden om likhet inte stöds av faktisk språklig analys. Detta blir relevant för ukrainsktalande inlärare som ofta använder engelska som ett mellanled i språkinläringen och därmed kan påverkas av både verkliga och upplevda likheter. I takt med att eleverna når en högre nivå i sin språkutveckling behöver fokus förflyttas från ytliga likheter till en djupare förståelse av målspråkets egna system.

7. Sammanfattning

Syftet med denna uppsats var att bidra med empirisk kunskap till diskussionen om lexikal transfer och att undersöka vilka språk som främst påverkar denna process. Tidigare forskning har visat att lexikal transfer kan påverkas av flera faktorer, såsom både faktisk och upplevd språklig likhet, språklig färdighet i både målspråket och tidigare inlärd språk, samt graden av språklig aktivering. Denna studie fokuserade särskilt på upplevd språklig likhet och språklig färdighet. Resultaten från en enkätundersökningen visade att deltagarna uppfattade större likheter mellan engelska och svenska än mellan svenska och ukrainska, medan översättningsuppgifterna tydde på att engelska som andraspråk dominerade som transferkälla. Dessa resultat bekräftade tidigare antaganden om att både språklig färdighet och upplevd likhet spelar en avgörande roll för lexikal transfer (t.ex. Lindqvist, 2015).

Sambandet mellan språkfärdighet och transfermönster var dock inte entydigt. Ringbom (2001) menar att formbaserade fel minskar medan betydelsebaserade fel ökar med högre språkfärdighet. I denna studie dominerade formfel bland informanter med mindre språkträning, det vill säga i årskurs 2, medan fördelningen mellan form- och betydelsefel blev mer balanserad i årskurs 3. På de högre nivåerna, det vill säga i årskurs 4 och på SFS-kursen, dominerade dock formfel återigen.

Dessa resultat kan även förstås i ljuset av Jiang (2002), som föreslår att kartläggningen av lexikala former till deras betydelser är en central aspekt av ordförrådsinläring i ett andraspråk. Jiang påpekar att L2-lexikala former ofta kopplas till den semantiska innebörd som deras L1-översättningar bär, snarare än att definieras av nya semantiska specifikationer, vilket i sin tur kan utvecklas i en L2→L3-riktad transfer.

Referenser

- Bardel, C., & Falk, Y. (2007). The role of the second language in third language acquisition: The case of Germanic syntax. *Second language research*, 23(4), 459-484.
- Cenoz, J., Hufeisen, B., & Jessner, U. (2001). *Cross-linguistic influence in third language acquisition: Psycholinguistic Perspectives*. Multilingual Matters.
- Escudero, P., Broersma, M., & Simon, E. (2013). Learning words in a third language: Effects of vowel inventory and language proficiency. *Language and Cognitive Processes*, 28(6), 746-761.
- Fries, C. C. (1945). *Teaching and learning English as a foreign language*. University of Michigan Press.
- Hammarberg, B. (2005). *Processes in third language acquisition*. Edinburgh University Press.
- Heaton, J. B. (1966/1972). *Composition through pictures*. Longman
- Herwig, A. (2001). Plurilingual lexical organisation: Evidence from lexical processing in L1-L2-L3-L4 translation. *Bilingual Education and Bilingualism*, 115-137.
- Jarvis, S. (2000). Methodological rigor in the study of transfer: Identifying L1 influence in them interlanguage lexicon. *Language learning*, 50(2), 245-309.
- Jarvis, S., & Pavlenko, A. (2010). *Crosslinguistic Influence in language and cognition*. Routledge.
- Jiang, N. (2002). Form–meaning mapping in vocabulary acquisition in a Second language. *Studies in Second Language Acquisition*, 24(4), 617–637.
- Lado, R. (1957). *Linguistics Across Cultures: Applied Linguistics for Language Teachers*. University of Michigan Press.
- Lindqvist, C. (2009). The use of the L1 and the L2 in French L3: Examining cross-linguistic lexemes in multilingual learners' oral production. *International journal of multilingualism*, 6(3), 281-297.
- Lindqvist, C. (2015). Do learners transfer from the language they perceive as most closely related to the L3? The role of psychotypology for lexical and grammatical crosslinguistic influence in French L3. I J. De Angelis, U. Jessner & M. Kresić (Red.), *Crosslinguistic Influence and Crosslinguistic Interaction in Multilingual Language Learning* (s. 232-251). Bloomsbury Publishing.

- Mulík, S., Carrasco-Ortiz, H., & Amengual, M. (2019). Phonological activation of first language (Spanish) and second language (English) when learning third language (Slovak) novel words. *International Journal of Bilingualism*, 23(5), 1024-1040.
- Ortega, L. (2009). *Understanding second language acquisition*. Routledge.
- Otwinowska, A. (2024). Cross-linguistic influence and language co-activation in acquiring L3 words: What empirical evidence do we have so far? *Second Language Research*, 40(3), 765-783.
- Regeringskansliet. (u.å.). *Sveriges stöd till Ukraina*. Hämtad 06 mars 2025, från <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/sveriges-stod-till-ukraina/>
- Ringbom, H. (1987). *The role of the first language in foreign language learning*. Multilingual Matters
- Ringbom, H. (2001). Lexical transfer in L3 production. I J. Cenoz, B. Hufeisen, & U. Jessner (Red.), *Cross-Linguistic Influence in Third Language Acquisition: Psycholinguistic Perspectives* (s. 59-68). Multilingual Matters
- Ringbom, H. (2007). Actual, perceived and assumed cross-linguistic similarities in foreign language learning. I O.-P. Salo, T. Nikula & P. Kalaja (Red.), *Language in Learning* (s. 183-196). AFinLAn vuosikirja.
- Sanchez, L., & Jarvis, S. (2008). The Use of Picture Stories in the Investigation of Crosslinguistic Influence. *Tesol Quarterly*, 42(2), 329–333.
- Sayehli, S. (2013). Developmental Perspectives on Transfer in Third Language Acquisition. [Doktorsavhandling (monografi), Språk- och litteraturcentrum]. <https://portal.research.lu.se/sv/publications/developmental-perspectives-on-transfer-in-third-language-acquisit>
- Singleton, D. (1987). Mother and other tongue influence on learner French: A case study. *Studies in Second Language Acquisition*, 9(3), 327-345.
- Suhonen, L.-V. (2021). *Snakes and ladders: Developmental aspects of lexical-conceptual relationships in the multilingual mental lexicon* [Doktorsavhandling (monografi), Språk- och litteraturcentrum]. https://portal.research.lu.se/portal/files/86614717/Lari_Valtteri_Suhonen_THESIS.pdf

Bilaga 1

Informerat samtycke

Forskningsansvarig: Veronika Hordiichuk, ve6332ho-s@student.lu.se

Institution: Lunds universitet, Språk- och litteraturcentrum

Handledare: Sara Myrberg, sara.myrberg@nordlund.lu.se

Syfte med studien

Denna studie är en magisteruppsats som undersöker språkinlärning och -användning i flerspråkiga sammanhang av ukrainska modersmålstalare. Studien syftar till att ge en bättre förståelse för hur individer hanterar och använder sina språkkunskaper.

Vad innebär deltagande?

Deltagandet innebär att du kommer att:

- Fylla i ett frågeformulär om din språkbakgrund och uppfattning om likheter mellan olika språk.
- Genomföra två översättningsuppgifter från ukrainska och engelska till svenska.
- Delta i en kort inspelad intervju där du får reflektera över dina val i översättningsuppgifterna.
- Hela studien beräknas ta cirka 1 timme att genomföra.

Frivilligt deltagande och möjlighet att avbryta

Ditt deltagande är helt frivilligt, och du kan när som helst avbryta utan att ange orsak. Dina insamlade data kommer i så fall att uteslutas ur studien.

Konfidentialitet och hantering av data

- All data kommer att hanteras konfidentiellt och anonymiseras så att inga enskilda deltagare kan identifieras i studiens resultat.
- Insamlad data tillsammans med kodnyckel kommer att förvaras på en lösenordsskyddad bärbar dator och endast användas för att genomföra och presentera analyser inom ramen för det projekt som beskrivs i denna samtyckesblankett.

Samtycke

Jag har tagit del av informationen ovan och samtycker till att delta i studien. Jag är medveten om att mitt deltagande är frivilligt och att jag när som helst kan avbryta utan konsekvenser.

Namn: _____

Datum: _____

Underskrift: _____

Tack för din medverkan!

Bilaga 2

Enkät

1. Vilken är din uppfattning om förhållandet mellan svenska, engelska och ukrainska? Välj det som bäst motsvarar din uppfattning.

I. Vilket språk anser du är lättast att lära sig för en person med ukrainska som modersmål?

☐ Svenska ☐ Engelska

II. Vilka språk anser du är mest lika varandra generellt sett? Välj endast ett språkpar.

☐ Svenska/Engelska ☐ Ukrainska/Engelska ☐ Svenska/Ukrainska

III. Vilka språk anser du är mest lika varandra när det gäller orförråd? Välj endast ett språkpar.

☐ Svenska/Engelska ☐ Ukrainska/Engelska ☐ Svenska/Ukrainska

2. Hur mycket tid ägnar du åt att prata ukrainska, engelska och svenska? Ange procenttalet i genomsnitt i förhållande till varandra. Om du använder andra språk, ange dem och procentsatserna nedan.

Ukrainska _____% Engelska _____% Svenska _____%

Annat _____%

3. Blandar du ord eller meningar från olika språk när du pratar? Detta inkluderar att börja en mening på ett språk men använda ett ord eller en fras från ett annat språk i mitten av meningen.

☐ Ja ☐ Nej

4. Om du svarade "Ja" i frågan ovan, ange sedan vilka språk du blandar och uppskatta hur ofta du gör det genom att ringa in siffran i tabellen.

Språk 1	Språk 2	Blandningsfrekvens			
		Sällan	Ibland	Ofta	Väldigt ofta
		1	2	3	4
		1	2	3	4
		1	2	3	4
		1	2	3	4

5. Markera din uppfattning om din språkliga kompetens genom att ringa in den siffra som bäst motsvarar din nivå.

Engelska

Mycket dålig (1) – Dålig (2) – Begränsad (3) – Funktionell (4) – Bra (5) - Mycket bra (6) - Nästan som modersmål (7)

Svenska

Mycket dålig (1) – Dålig (2) – Begränsad (3) – Funktionell (4) – Bra (5) - Mycket bra (6) - Nästan som modersmål (7)

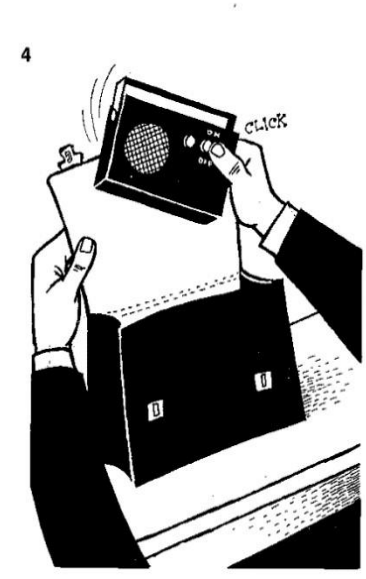
6. Hur har du lärt dig svenska? Beskriv var och hur länge du har studerat språket.

7. Hur har du lärt dig engelska? Beskriv var och hur länge du har studerat språket.

8. Här kan du ange eventuella ytterligare svar på någon av frågorna ovan som du känner bättre beskriver din språkbakgrund och/eller -användning.

Bilaga 3
Bildserier

Bilaga 4

Transferfel

	Fel (ortografi och ordföljd sparad)	Feltyp	Förklaring	Korrekt/idiomatiskt (t.ex.)	Källa	Nr.
inf 1	(...) i typisk teknikbutik, var en vanlig man kom	2	motsv. <i>where</i>	<i>där</i>	L2	1
	han <i>trodde</i> inte för länge	3	motsv. <i>thought</i> eller <i>думаю</i> , bred semantik i L1/L2 men motsvarar olika ord i målspråket (<i>trodde, tänkte, tyckte</i>)	<i>tänkte, tvekade</i>	L1/L2	2
	han <i>trodde</i> inte för <i>länge</i>	4	kalkering, motsv. <i>for</i> (<i>too</i>) <i>long</i>	<i>så/särskilt/- länge</i>	L2	3
	<i>vissade på</i> en radio	2	motsv. <i>showed</i> eller <i>показав на</i> (<i>pekade på</i>)	<i>pekade på</i>	L1/L2	4
	en <i>butikjobbare</i>	1	påhittad sammansättning, motsv. <i>store worker</i>	<i>butiksbiträde, försäljare</i>	L2	5
	jobbare <i>stod</i> <i>bakom</i> till en man	4	kalkering, mots. <i>стояв</i> <i>позади</i> (<i>stod bakom ngn</i>)	<i>när jobbaren vände sig bort</i> (dvs. större omskrivning behövs)	L1	6
	gå till gatan <i>utan ljud</i>	4	kalkering, motsv. <i>без</i> <i>звуку</i> (<i>utan ljud</i>)	<i>tyst, ljudlöst</i>	L1	7
	en dröm <i>av</i> att köpa en ny leksak	2	motsv. <i>a dream of</i> <i>buying a new toy</i>	<i>om</i>	L2	8
	hur andra människor <i>gör</i> den gamla man <i>att känna sig</i>	4	kalkering, motsv. <i>make</i> <i>him feel</i>	<i>får (...) att känna sig</i>	L2	9
	han <i>glömde</i> <i>om</i> hans nya leksaker	2	motsv. <i>forgot about</i> , men har en annan betydelse i målspråket (<i>tappa bort ur minnet</i>)	<i>tappade intresse för</i>	L2	10
inf 2	<i>lekaffären</i>	1	påhittad sammansättning, ev.	<i>leksaksaffären</i>	L1/L2	11

			motsv. <i>toy store</i> , <i>магазин игрушек</i> (leksakeraffär)			
	pojken <i>känns dåligt för honom till olycka</i>	4	kalkering, motsv. <i>feels bad for him</i>	<i>tycker synd om honom</i>	L2	12
		2	motsv. <i>unfortunately</i> ; ordet <i>olycka</i> existerar men har en annan betydelse i målspråket (<i>plågsam eller sorglig händelse</i>)	<i>tyvärr</i>	L2	13
	han vill titta på en <i>maskin</i>	2	motsv. <i>machine</i> men har en en annan betydelse i målspråket (<i>mekaniskt arbetsredskap</i> ; bildserien utspelar sig på en teknikaffär)	<i>teknikpryl</i>	L2	14
inf 3	köpa en <i>lek</i>	2	motsv. <i>a toy</i> eller <i>игрушка</i> , dvs. simplexord	<i>leksaker</i>	L1/L2	15
	(...) var det <i>klart</i> att man behövde inte hjälp	2	motsv. <i>it was clear that</i> , men han en annan betydelse i målspråket (när ett beslut har fattats)	<i>uppenbart, tydligt</i>	L2	16
	en man <i>ville</i> en ny radio	2	motsv. <i>wanted a new radio</i> , <i>хотел новую радио</i> (ville en ny radio)	<i>ville köpa</i>	L1/L2	17
inf 4	inga transferfel hittades					
inf 5	<i>träffen</i> med blindmannen	2	ev. motsvarar <i>seeing the blind man</i> (de har inte träffats än i den delen av bildserien som informanten beskriver)	pojken <i>såg</i> honom på gatan (dvs. större omskrivning behövs)	L2	18
	han <i>höll på</i> <i>med</i> att gå in i butiken	2	motsv. <i>was about to</i> men i målspråket är <i>att gå in i butiken</i> inte en långvarig aktivitet, utan snarare en handling som är på väg att ske	<i>var på väg att</i>	L2	19
	sedan gick han ut butiken	2	saknas preposition, ev. på grund av att partikel+preposition är ovanligt i L1, <i>вышел из</i>	<i>ut ur butiken</i>	L1	20

			<i>магазину</i> (gick ut butiken, där <i>з</i> – prep.)			
inf 6	har sparat pengar för så länge	4	kalkering, mots. <i>for so long</i>	<i>så länge, under så lång tid</i>	L2	21
	han frågade efter pengar	2	mots. <i>he was asking for money</i> men har en annan betydelse i målspråket (<i>bry sig om</i>)	<i>bad om pengar, tiggde</i>	L2	22
	på flera sekunder	4	kalkering, mots. <i>within a few seconds</i> (ev. flera motsv. <i>few</i>)	<i>på några sekunder</i>	L2	23
	situationen lämnade pojken förvirrad	4	mots. <i>left him confused</i>	<i>situationen förvirrade pojken</i>	L2	24
	han hade ordentligt kläder på sig	3	mots. <i>proper</i> , medan <i>ordentlig</i> är för brett betydelsemässigt (<i>nogrann, snygg, verklig</i>)	<i>snygga kläder</i>	L2	25
	lämna affären utan att vara sett	4	mots. <i>without being seen</i>	<i>utan att någon såg honom</i>	L2	26
inf 7	berättelse med en djup mening	4	kalkering, motsv. <i>with a deep meaning</i>	<i>meningsfull berättelse</i>	L2	27
	lekaffär	1	påhittad sammansättning, ev. motsv. <i>toy store</i> , <i>магазин игрушек</i> (leksakeraffär)	<i>leksakeraffär</i>	L1/L2	28
	olika lekar, en lek	2	motsv. <i>a toy</i> eller <i>игрушка</i> (lek), dvs. enkelord	<i>leksaker</i>	L1/L2	29
	det är mycket generöst, mycket bra från hans sida	4	kalkering, motsv. <i>з його боку</i> (från hans sida)	<i>av honom</i>	L1	30
	gick en bil fram	3	mostv. <i>go</i> , men har semantiska begränsningar i målspråket som inläraren inte är medveten om (<i>rörelse hos varelse</i>)	<i>en bil körde fram</i>	L2	31

	vilket <i>gav</i> honom bort	4	kalkering, motsv. <i>gave him away</i>	<i>avslöjade honom</i>	L2	32
inf 8	placerade radion i sin <i>bag</i>	2	mots. <i>bag</i> , men har en annan betydelse i målspråket (<i>medelstor väska i mjukt material</i> ; det var en portfölj som förekom i bildserien)	<i>portfölj</i>	L2	33
	säljaren följade snabbt <i>klienten</i>	2	motsv. <i>клиент</i> (klient), men har en annan betydelse i målspråket (<i>person som under längre tid får hjälp av en fackman</i>)	<i>kunden</i>	L1	34
inf 9	men när han såg den (...) mannen, <i>trodde</i> han att den mannen behövde pengar mer	3	motsv. <i>thought</i> eller <i>подумаю</i> , bred semantik i L1/L2 men motsvarar olika ord i målspråket (<i>trodde, tänkte, tyckte</i>)	<i>tänkte, förstod</i>	L1/L2	35
	han frågade kassör för någonting	2	mots. <i>asked for something</i>	<i>om</i>	L2	36
	han (...) försökte att gå bort	2	motsv. <i>go away</i> , men har en annan betydelse i målspråket (<i>avlida, gå på besök</i>)	<i>lämna affären</i>	L2	37
inf 10	pojke som gillar alla <i>luftmaskiner</i>	1	påhittad sammansättning, ev. motsvarar <i>aircraft</i>	<i>flygmaskiner</i>	L2	38
	väldigt <i>kool</i> leksak	1	felbildning, mots. <i>cool</i> , finns dock i informell svenska	<i>kul, rolig</i>	L2	39
	<i>nära</i> ingång	2	mots. <i>близ входу</i> (nära ingången)	<i>vid ingången</i>	L1	40
	<i>policeofficer</i>	1	felbildning, motsv. <i>police officer</i>	<i>polis</i>	L2	41
inf 11	<i>en lek</i>	2	motsv. <i>a toy</i> eller <i>игрушка</i> (leksaker), dvs. enkelord	<i>leksaker</i>	L1/L2	42
	<i>ögonglass</i>	1	påhittad sammansättning, ev. motsv. <i>sunglasses</i> , där	<i>glasögon</i>	L2	43

			motparten <i>glasses</i> kommer sist			
	<i>det liknar, att han (...)</i>	4	kalkering, motsv. <i>it's like he (...)</i>	<i>verkar som</i>	L2	44
	<i>gammal dröm</i>	4	kalkering, motsv. <i>давняя мрія</i> (gammal dröm; det rör pojkens dröm (enligt bildserien och informanten), men uttrycket är snarare typiskt för vuxenspråk	<i>en långvarig dröm</i>	L1	45
	<i>han frågade en säljare att visa</i>	2	motsv. <i>asked to</i>	<i>bad om</i>	L2	46
	<i>en ljudspelare</i>	1	påhittad sammansättning, motsv. <i>програвач</i> (något som spelar upp)	<i>CD-spelare</i>	L1	47
	<i>tillfälligt slog han på radio</i>	2	motsv. <i>випадково</i> (oavsiktligt), där <i>випадок</i> betyder <i>fall</i> ; ev. - <i>fäll</i> - motsv. <i>fall</i>	<i>oavsiktligt</i>	L1	48
	<i>en police</i>	1	motsv. <i>police</i>	<i>polis</i>	L2	49
inf 12	<i>helicopter</i>	1	motsv. <i>helicopter</i>	<i>helikopter</i>	L2	50
	<i>hände något obeskrivligt</i>	2	motsv. <i>indescribable</i> eller <i>неописуемое</i> (otroligt, dvs. <i>något som inte kan beskrivas</i> ; ryska)	<i>otroligt, obergipligt</i>	Alternativt L1/L2	51
	<i>men den huvudsak var att</i>	4	motsv. <i>the main thing was that</i> eller <i>головне було те, що</i> (det viktigaste var att)	<i>det viktigaste</i>	L1/L2	52
	<i>kunden vändade sig att vara en tjuv</i>	4	kalkering, motsv. <i>turned out to be</i>	<i>visade sig att vara</i>	L2	53
	<i>(...) och herre Gud polisen var nära affären</i>	4	kalkering, motsv. <i>thank God</i> eller <i>слава Богу</i>	<i>tack och lov</i>	L1/L2	54
	<i>de grep honom en sekund efter</i>	2	motsv. <i>через секунду</i> (efter en sekund)	<i>en sekund senare</i>	L1	55
inf 13	<i>pojken bestämde sig</i>	2	motsv. <i>give out</i>	<i>ge bort</i>	L2	56

	att ge ut de pengarna					
	radiospelare	1	påhittand sammansättning, motsv. <i>radio player</i> eller ev. <i>радио програвач</i> (radio spelare)	<i>radio</i>	L1/L2	57
	och en stund när säljaren sökte	4	kalkering, motsv. <i>в мить, коли</i> (i stunden när)	<i>i samma stund som, medan</i>	L1	58
	lyckligtvis, fångades rånaren	2	motsv. <i>was captured</i>	<i>greps</i>	L2	59
inf 14	moneter, moneterna	1	motsv. <i>монети</i> [мэ'нети] (mynt)	<i>pengar</i>	L1	60
	baggade pengar	1	motsv. <i>begged for money</i>	<i>bad om pengar, tiggde</i>	L2	61
	stoppade en bil nära den blinde mannen	2	motsv. <i>stopped</i>	<i>stannade</i>	L2	62
	bangade med dörren, dörren bang	2	motsv. <i>banged with the door, door bang</i>	<i>slog/smällde igen</i>	L2	63
	försäljaren följde rakt efter	3	motsv. <i>прямо після</i> (<i>прямо</i> kan betyda både <i>rakt</i> och <i>direkt</i>)	<i>direkt/tätt efter</i>	L1	64
	följningen	1	motsv. <i>following</i>	<i>förföljelse</i>	L2	65
inf 15	kommit ut ur bilen	2	saknas preposition, ev. på grund av att partikel+preposition är ovanligt i L1, <i>вийшла з машини</i> (kommit ut bilen, där з – prep.)	kommit ut ur bilen	L1	66
	när kassören tittade inte	2	motsv. <i>was not looking</i> eller <i>не бачив</i> (inte såg)	<i>tittade åt ett annat håll</i>	L1/L2	67
inf 16	shöp	1	motsv. <i>shop</i>	<i>butik</i>	L2	68
	frågade pengar	2	motsv. <i>asked for money</i>	<i>bad om pengar, tiggde</i>	L2	69
	mannen stola en annan radio	1	motsv. <i>stole</i>	<i>stal</i>	L2	70
	säljare var ont	2	motsv. <i>злий</i> (kan betyda <i>ond</i> , <i>elak</i> och <i>arg</i>) men har en annan betydelse i	<i>arg, upprörd</i>	L1	71

			målspråket (inriktad på att vålla skada)			
	säljare var ont och <i>arg</i> <i>at</i> man	1	motsv. <i>angry at</i>	<i>arg på</i>	L2	72